IDILĂ ÎN CAŞMIR

ŞI ALTE POVESTIRI

IDILĂ ÎN CAŞMIR

Meridiane

IDILĂ ÎN CAŞMIR

ŞI ALTE POVESTIRI INDIENE

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA ŞI ARTA

În romînește de *Valentina Ionescu*

CUVINT INAINTE

Literatura unui popor de peste trei sute de milioane nu poate, firește, să fie cuprinsă într-un volumaș de cîteva zeci de pagini. Totuși povestirile strînse în culegerea de față au darul de a fi reprezentative pentru noua literatură a Indiei, literatură cu totul necunoscută la noi pînă acum cîțiva ani. Ele sînt ca un buchet de flori culese din marea grădină a acestei literaturi și, în mireasma lor, grădina ți se dezvăluie întreagă, întocmai cum într-o scoică auzul deslușește frămîntul oceanului.

Clădită pe o tradiție multimilenară, noua literatură a Indiei își trage seva din viața și lupta de astăzi a noroadelor care trăiesc pe continentul indian. Diversitatea obiceiurilor și a limbilor vorbite de aceste noroade este fantastică; ea amintește întrucîtva de vegetația luxuriantă a junglei. Și cu toate acestea, viața

oamenilor simpli e guvernată de aceleaşi legi şi se desfăşoară pe aceleaşi făgaşe, sub toate latitudinile imensei ţări.

In Pundjabul străjuit de culmile înalte ale Himalayei, ca şi pe coasta Malabarului, în marile furnicare omeneşti ca şi în satele pierdute pe hartă, oamenii simpli sînt însufleţiţi de aceleaşi năzuinţe.

E ceea ce dovedesc cu prisosinţă povestirile din această culegere şi ceea ce se străduiesc să arate, prin întreaga lor muncă de creaţie, autorii lor — scriitori militanţi, care luptă în rîndurile maselor pentru propăşirea şi luminarea acestora.

Volumul se deschide printr-o povestire a scriitorului Prem Ciand, unul din întemeietorii literaturii moderne în limba hindusă şi primul preşedinte al Asociaţiei scriitorilor progresişti înfiinţată în 1936, cu cîteva luni înainte de moartea lui. Idealurile care l-au însufleţit pe Prem Ciand îi inspiră şi pe ceilalţi scriitori, înmănuncheaţi în acest volum. Crishan Chandar scrie în limba urdu *despre viaţa aceloraşi oameni sărmani, către care s-a îndreptat atenţia lui Prem Ciand — scriitor de limbă hindusă. Mulk Raj Anand, Ibrahim Gialis şi Manic Banerdji scriu de asemenea în limbi diferite, dar limbajul operelor lor e comun.*

Aceasta nu înseamnă cîtuşi de puţin că scriitorii progresişti din India ar fi lipsiţi de personalitate. Dimpotrivă, fiecare din ei are trăsături specifice nu numai poporului în mijlocul căruia trăieşte, ci şi propriei sale personalităţi creatoare. Dacă Prem Ciand este un realist sobru, Crishan Chandar e un liric, iar Mulk Raj Anand un raţional. Cu mijloace artistice potriva temperamentului şi a formaţiei lor intelectuale, toţi aceşti scriitori urmăresc însă zugrăvirea vieţii poporului, a luptei sale pentru libertate şi progres. Ei ne înfăţişează India reală, India de astăzi, care se trezeşte din toropeala unei exploatări coloniale de veacuri.

Una din noţiunile curente despre India şi-a găsit formularea în expresia „ţară a contrastelor". Şi într-adevăr, India este o ţară a contrastelor, mai bine zis a contradicţiilor. Ca urmare a îndelungatei dominaţii a imperialiştilor englezi, contrastelor naturale li s-au adăugat numeroase şi tragice contraste sociale: luxul nemăsurat al prinţilor feudali alături de foametea cronică a maselor ţărăneşti, prosperitatea burgheziei industriale alături de mizeria proletarilor din marile aglomeraţii urbane, dezmăţul „sahib"-ilor alături de crîncena umilinţă a „indezirabililor" paria.

Despre aceste contraste — şi despre multe altele — vorbesc povestirile cuprinse în culegerea de faţă. Funcţionarul umil şi conştiincios din „Smerenie", tînărul cizmar din „Nunta", bătrînul meşteşugar din „Cizmarul şi maşina", ţăranul sărac din „Idilă în Caşmir" sau cel din „Mînia", ca şi funcţionarul din „Sclavul liber"

ajung pe căi diferite la adevăr. Unii dintre ei îl descoperă cu preţul unor suferinţe cumplite. Semnificativă în acest sens este atitudinea funcţionarului din „Smerenie", care devine om în clipa cînd se trezeşte în el conştiinţa demnităţii umane, călcată în picioare de superiorul său englez. La fel de grăitoare este şi evoluţia ţăranului sărac din „Mînia", care găseşte drumul spre luptă abia cînd, după grele încercări, îşi dă seama de faptul că singur nu se poate răzbuna pe moşier şi pe cozile lui de topor.

Unii dintre eroii povestirilor nu evoluează pînă la conştiinţa necesităţii luptei sociale. Bătrînul cizmar, îndrăgostit de maşina de cusut „Singer", cade victimă idolului său — maşina îl striveşte pe muncitor în regim capitalist. Familia funcţionarului musulman, care a economisit bani vreme de 18 ani ca să-şi facă o casă, e nevoită să ia drumul pribegiei tocmai cînd să se bucure de casa cea nouă. Ajunsă în Pakistan pe un drum presărat cu cadavrele celor măcelăriţi din porunca imperialiştilor, familia aceasta e supusă unei asupriri sălbatice — în „propria-i ţară".

Cu o deosebită simpatie se apleacă scriitorii indieni asupra oamenilor simpli pe care-i zugrăvesc; aceştia sînt într-adevăr nişte „flori ale pămîntului", pe care nu le pot zdrobi nici tirania, nici mizeria adusă de tirani.

Concluzia ce se desprinde limpede din lectura tuturor acestor povestiri este că oamenii

simpli vor triumfa în cele din urmă asupra nedreptăţii de veacuri.

Şi este meritul scriitorilor progresişti ai Indiei de a fi sugerat plastic apropierea acestui inevitabil triumf, dîndu-ne totodată o icoană veridică a realităţilor din marea lor ţară.

PETRE SOLOMON

PREM CIAND

SMERENIE

Slujbaşul este cea mai umilă fiinţă de pe faţa pămîntului. Incruntaţi-vă la un muncitor: vă va răspunde încruntat. Vorbiţi urît unui hamal, dacă vreţi să vă arunce bagajele jos! Insultaţi un cerşetor, şi el va găsi mijlocul de a vă face să roşiţi pînă în vîrful urechilor. Pînă şi măgarul, dacă e prea nemilos lovit, începe să zvîrle din copite! Altfel se petrec însă lucrurile cu un biet slujbaş: spuneţi-i grosolănii, jigniţi-l, ocărîţi-l, loviţi-l, el o să rabde totul fără să crîcnească măcar. Puterea lui de a-şi înăbuşi sentimentele întrece chiar şi forţa lăuntrică a unui yoga, după ani îndelungaţi de pocăire şi autoperfecţionare. Micul slujbaş devine întruchiparea mulţumirii, pildă de devotament, şi de răbdare, mereu însufleţit de idealul respectului. In el se îmbină toate calităţile. Şi cu toate acestea, fericirea nu-i surîde niciodată. Pînă şi acoperişul de

paie al unei mizere colibe țărănești își are clipele lui de bucurie: în noaptea de Divali — sărbătoare a lampioanelor — apare împodobit cu lumini! Îl scaldă ploaia răcoroasă, îl mîngîie soarele ieșit din nori. Dar monotonia vieții unui babu[1] nu este întreruptă niciodată de nimic. Bezna zilelor sale nu e străbătută de nici o rază de lumină. Buzele sale nu sînt niciodată luminate de un surîs.

Lala Fatehi Ciand era reprezentantul acestei triste specii umane...

În limba noastră, Fateh Ciand înseamnă „Luna izbîndei", dar dacă ar fi să ne luăm după firea eroului nostru, mai curînd i s-ar fi potrivit numele de „Rob ale nereușitei". Slujba nu izbutise să-i dea vreo mulțumire, nu ajunsese să-și facă nici un rost în viață, prieteniile ce le legase nu se dovediseră trainice, într-un cuvînt dăduse greș în toate! Băieți nu avea, dar îl fericise cerul cu trei fete! Nici frați nu avea. În schimb se pomenise pe cap cu două cumnate, deși n-avea para chioară în casă. Era un om bun și săritor din fire, încît numai cine nu voia nu i se urca în cap! Nici cu sănătatea nu se prea putea lăuda. Abia împlinise treizeci și doi de ani, dar în păr îi și luceau fire argintii, avea privirile stinse, era palid, cu obrajii supți și cu umerii căzuți. Îi ticăia inima ca unui iepure fricos și brațele-i atîrnau moi ca

[1] Mic slujbaș (n. r.).

de cocă. În fiecare dimineață pleca la birou, de unde se întorcea acasă abia pe înserate. De unde să ia puterea să mai iasă în oraș după aceea? Iată de ce tot universul lui se mărginea la casă și la orele de serviciu. Prezentul și viitorul, cerul și iadul, totul se închidea în clădirea strîmtă unde-și avea biroul. Religia nu-l preocupa, dar nici petrecerile. Nici nu mai știa de cînd nu mai pusese mîna pe cărțile de joc!

Era iarnă și cerul atîrna greu de nori fumurii. La cinci și jumătate, cînd Lala Fatehi Ciand se întoarse acasă de la slujbă, găsi lumînările aprinse și, ca de obicei, se întinse pe șarpoi[1], în odaia slab luminată ca să se odihnească puțin: măcar o jumătate de ceas. Simțea că altminteri n-o să aibă puterea nici să deschidă gura.

Deodată auzi un zgomot afară, în fața casei. Cineva îl striga pe nume cu glas tare! Fata lui cea mică ieși să vadă ce s-a întîmplat. Se întoarse în fugă cu vestea că sosise curierul de la agenție.

Șarda, nevasta lui Fatehi Ciand, spăla vasele în care pregătise cina.

— Întreabă-l ce poftește, o trimise ea. Tata abia s-a întors de la serviciu. Ce mai vor de la el?

Curierul răspunse:

[1] Pat de campanie (n. r.).

— Il cheamă sahibul[1]. Zice că are neapărată nevoie de el!

Lala Fatehi Ciand se trezi din toropeală. Se ridică în capul oaselor și întrebă:

— Cine-i acolo?

— E ciaprasi[2] de la agenție, zise Șarda.

— Ciaprasi? Ce vrea? Nu cumva mă cheamă sahibul?

— Ba da! Zice să te duci negreșit. Ciudat om mai e și sahibul ăsta al tău! Nu poate trăi o clipă fără tine! Nu-i ajunge că ai stat toată ziua la birou! Spune-i omului că nu poți să te duci. Ce poate să-ți facă? Să te dea afară din slujbă? Pagubă-n ciuperci! Chiar că n-o să ai de ce plînge după el!

Fatehi Ciand mormăi, vorbind parcă numai cu sine însuși:

— Cred că am făcut tot ce trebuia să fac! Ce-o mai fi vrînd acum? Ciudat!

Apoi se ridică gemînd și strigă ca să-l audă ciaprasi, care rămăsese în fața casei:

— Vin îndată!

— Mănîncă întîi! se supără Șarda. Dacă te pui acum la vorbă cu ciaprasi, uiți de toate!

Femeia îi întinse o strachină de linte fiartă. Fatehi Ciand se ridică de pe șarpoi, dar cînd văzu mîncarea, se așeză la loc. Privi mai întîi o clipă la strachină cu ochi flămînzi, apoi întrebă:

---

[1] Domnul (n. r.).
[2] Curier, comisionar.

— Dar copiii au mîncat?

— Au mîncat, fii făr' de grijă! Au mîncat! îi întoarse vorba Șarda supărată, ca și cum s-ar fi așteptat la întrebarea lui. Și-a primit fiecare porția. Acum șezi și mănîncă!

In aceeași clipă, copilița mai mică intră în odaie și încremeni la cîțiva pași de șarpoi. Maică-sa îi aruncă o privire de leoaică furioasă. Se răsti la ea:

— Dar tu ce cauți aici? Du-te și te joacă în stradă!

— De ce țipi la copil? o dojeni Fatehi Ciand speri fata! Vino încoace Cianni! Vino și șezi lîngă tăticu! Vrei să mănînci puțină linte?

Dar Cianni furișă spre maică-sa o privire speriată și fugi din odaie.

— După ce mîncarea e pe sponci, vrei s-o mai împarți și cu copiii? se supără Șarda. Ție ce-o să-ți mai rămînă? Că dacă îi dai celei mici, o să înceapă să se milogească și cea mare!

Din stradă se auzi iar glasul lui ciaprasi!

— Mai repede, babudgi, că e tîrziu!

— Mai bine spune-i odată că nu te duci — și gata! se înfurie Șarda.

— Cum să nu mă duc? Doar de asta depinde bucățica mea de pîine.

— O să te bage în mormînt! Uită-te numai în oglindă. Arăți de parcă acum ai ieșit din spital!

Fatehi Ciand înghiţi la repezeală cîteva linguri de fiertură, bău un pahar cu apă şi se grăbi să iasă afară, în stradă.

— Da' mult te-ai mai moşmondit, babudgi, îl certă ciaprasi. S-o luăm la picior, dacă nu vrei să te batjocorească sahibul!

Fatehi Ciand încercă zadarnic să se ţină pe urmele lui ciaprasi; după cîţiva metri se opri gîfîind.

— N-are decît să mă batjocorească, bîigui el. Nu pot să alerg. Unde ne aşteaptă: acasă sau la agenţie?

— Ce să caute la ceasul ăsta la agenţie? — îi răspunse ciaprasi. Ce, e slugă, să se spetească muncind?

Ciaprasi era obişnuit să grăbească pasul, dar Fatehi Ciand nu mai era în stare de mult să alerge! Cum să mărturisească însă aşa ceva? Era prea mîndru! Se strădui deci să nu rămînă în urmă, deşi îi venea foarte greu. Il înjunghia în piept, gîfîia... Apoi, deodată, îl apucă ameţeala şi tot trupul i se acoperi de o năduşeală lipicioasă, în timp ce în faţa ochilor îi jucau cercuri mari de foc. Dar ceaprasi îi strigă, repezit:

— Hai, babudgi, grăbeşte-te! Ce te tîrăşti aşa, ca o broască ţestoasă!

Celălalt abia izbuti să-i răspundă:

— Ia-o înainte, ciaprasi, şi spune-i sahibului că vin şi eu îndată. Şi, cu răsuflarea tăiată, se aşeză pe marginea trotuarului şi îşi cu-

prinse capul cu mîinile. Curierul nu mai spuse nimic, îl privi lung şi îşi văzu de drum. Cînd rămase singur, pe Fatehi Ciand îl cuprinse deodată spaima: cine ştie ce era în stare păcătosul ăsta să-i spună englezului despre el? Intr-o strădanie supraomenească se ridică şi se tîrî mai departe. Era atît de istovit, încît şi un copil ar fi fost în stare să-l doboare. Cu toate acestea merse mai departe, împleticindu-se. In sfîrşit ajunse şi el la bungalow-ul sahibului.

Englezul se plimba cu paşi mari pe verandă cu ochii la poartă, nervos din cale afară că nu vede pe nimeni sosind. Cînd apăru ceaprasi, îl întîmpină urlînd:

— Unde mi-ai stat atîta vreme?

Oprindu-se pe treptele verandei, curierul răspunse:

— Lui Fatehi Ciand i-a trebuit atîta vreme pînă s-a urnit la drum, că n-am mai stat să-l aştept. M-am întors aici tot într-o fugă!

— Ce ţi-a spus babu? vru să ştie sahibul. Vorbea în dialectul hindu, stîlcind îngrozitor cuvintele.

— Vine îndată. L-am aşteptat un ceas încheiat, pînă s-a îndurat să iasă din casă!

Intre timp sosi şi Fatehi Ciand. Intră în curtea cea mare a bungalow-ului, se apropie şi făcu o plecăciune adîncă în faţa englezului.

— De ce ai întîrziat atît? zbieră acesta.

Cînd ridică ochii spre el, Fatehi Ciand se cutremură de spaimă.

— Abia ajunsesem acasă, de vreo jumătate de ceas, sahib. Dar îndată ce m-a chemat ciaprasi, am lăsat tot și-am pornit repede încoace !

— Minți ! Te aștept de o oră încheiată !

— Nu mint, sahib. Poate că am zăbovit cam mult pe drum... Nu mă simt bine... Credeți-mă, am plecat de acasă de îndată ce am fost chemat.

Englezul șfichiui aerul cu nuiaua pe care o ținea în mînă. Se vedea limpede că era beat.

— Să taci, porcule ! urlă el. Te-am așteptat mai bine de o oră ! Să te iei imediat de urechi și să-mi ceri iertare !

Fatehi Ciand își înghiți ca pe un cheag de sînge cuvintele ce stăteau gata să izbucnească.

— Sahib, bîigui el, am muncit toată ziua la agenție ! Zece ore la rînd... Ba mai mult, și niciodată nu am...

— Ți-am spus să taci, porcule ! Apucă-te de urechi, n-auzi ? Imediat !

— Dar n-am făcut nimic !

— Ceaprasi ! Trage-l de urechi pe porcul ăsta ! zbieră englezul, în furia beției.

Ceaprasi răspunse încet, dar cu hotărîre :

— Nu pot, domnule ! E superiorul meu. Cum să-l trag de urechi ?

— Trage-l cînd îți spun ! Dacă nu, te snopesc în bătăi !

— Sahib, nu vă supărați — încercă omul, dar eu, cînd m-am tocmit la dumneavoastră, m-am tocmit să muncesc, și nicidecum să fiu bătut. N-am să îngădui nimănui să mă înjosească. Sînt gata să vă îndeplinesc orice poruncă, dar n-am să înjosesc un semen de-al meu. Mai bine dați-mă afară. N-o să rămîn o veșnicie în slujba dumneavoastră și n-am chef să mă cert cu toată lumea pentru ea !

Ca ieșit din minți, englezul se repezi la el cu nuiaua ridicată, încît ciaprasi, ghicind cele ce vor urma, o rupse la fugă.

În tot acest timp Fatehi Ciand tăcuse, înlemnit. Cînd sahibul văzu că nu era chip să-l mai ajungă pe ceaprasi din urmă, se repezi la bietul slujbaș, îl luă de urechi și trase de ele ca un smintit.

— Porcule ! Nerușinatule ! Nu vrei să mă asculți, hai ? Du-te imediat la agenție și adu-mi dosarul !

— Care dosar, sahib ? întrebă Fatehi Ciand, frecîndu-și urechile.

— Care, care !... Acum faci pe surdul ? Nu ți-am spus o dată ? Adu-mi dosarul ! Ai înțeles ?

Fatehi Ciand își mai veni în fire.

— Care dosar, sahib ? repetă el. Care dosar vă trebuiește ?

Simțea cum îl cuprinde indignarea. Nu știa ce vrea englezul, dar nici nu avea destul curaj să-l mai întrebe o dată despre care dosar

era vorba. Mai ales că știa că sahibul cînd era furios nu mai ținea seamă de nimic. Cine știe ce se mai putea întîmpla acum, cînd era beat — amețit de whisky și de conștiința puterii pe care o avea asupra celorlalți. De unde să știi ce-i mai trecea prin cap?

Și Fatehi Ciand, făcînd stînga împrejur, porni supus spre poartă.

— În pas alergător: comandă englezul.

— Nu pot să alerg, sahib, se împotrivi Fatehi Ciand.

— Așaa? Nu poți? Ți-e lene, hai? Ei, stai că-ți arăt eu! Fuga, marș, n-auzi? Fuga, marș!

Și ghionturile se abătură ca grindina asupra sărmanului indian.

Fatehi Ciand era doar un mic slujbaș la agenție, totuși era o ființă omenească și de-ar fi fost mai voinic n-ar fi răbdat să fie înjosit în halul ăsta de un bețiv. Dar se simțea prea slab ca să se împotrivească...

Ieși dar în goana mare pe poartă, în stradă.

★

La agenție însă nu s-a dus. De fapt englezul nici nu-i explicase cum se cuvine, care anume dosar îi trebuiește. Poate că beat cum era i se păruse că nici un era nevoie de lămuriri!

Fatehi Ciand porni, împleticindu-se, spre casă: durerea și rușinea umilinței neașteptate îl ferecau în lanțuri grele. Da, vezi bine, sahibul era mult mai puternic decît el. Se mira însă cum răbdase totul, cu atîta supunere? Măcar de i-ar fi răspuns așa cum merita! Să-și fi ușurat sufletul! Să fi scos măcar papucul și să-i fi dat cu el în cap!

„Dar nu! Asta nu i-ar fi fost de nici un folos“, își spuse. Dacă ar fi ridicat mîna la el, l-ar fi împușcat. Și n-ar fi pățit nimic englezul pentru asta: în cel mai rău caz ar fi fost condamnat la două luni închisoare sau la o amendă de nimica toată! Dar pentru familia lui Fatehi, moartea tatălui ar fi însemnat sfîrșitul tuturor. Cine ar mai fi avut grijă de copii? Ar fi murit de foame pe stradă! Vai, de ce era atît de sărac! Să fi avut măcar o sumă de bani, cît de mică pusă deoparte, n-ar fi îndurat rușinea asta. Să-l fi împușcat după aceea, dar să-i fi dat măcar o lecție bețivului acela! Și așa Fatehi nu ținea prea mult la viață! Nu mai aștepta nici o bucurie! Dar nevasta, copilașii...

Fatehi Ciand mergea abia tîrîndu-și picioarele și mii de gînduri fără șir i se învolburau în minte. De ce nu-și îngrijise sănătatea? Dacă ar fi fost ceva mai voinic!... Trebuia să poarte întotdeauna cuțitul la el... Barem să-i fi tras o palmă englezului! Slugile lui s-ar fi repezit, desigur, la el și l-ar fi bătut pînă la sînge.

Poate că l-ar fi omorît în bătaie!... Ei, și? În schimb ar fi aflat o lume că se găsise unul care nu se temuse să-și apere drepturile... Tot o să moară odată și odată, și tot or să rămînă ai lui fără el. Dar o moarte ca asta are și ea o brumă de măreție.

Și acest ultim gînd îl însufleți într-atît, încît se întoarse și făcu chiar cîțiva pași înapoi, spre bungalow-ul englezului. Deodată însă, hotărîrea i se spulberă.

Sahibul plecase probabil între timp la club. De ce să-și mai atragă altă nenorocire pe cap? Îi ajungeau și cele de pînă acum...

*

Nu apucă bine să intre în casă, că Șarda îl năpădi cu întrebări:

— De ce te-a chemat? Ce-ai făcut acolo atîta vreme?

— Era beat, răspunse Fatehi Ciand trîntindu-se pe șarpoi. M-a înjurat cum i-a venit la gură, m-a batjocorit... Nu știu ce voia că n-a spus tot timpul, ca un papagal, decît atît: „De ce ai venit așa de tîrziu? De ce ai venit așa de tîrziu?" Și i-a poruncit lui ceaprasi să mă tragă de urechi...

— Dar tu, de ce nu i-ai dat una cu papucul în cap? strigă mînioasă femeia.

— Ceaprasi e un om cumsecade, continuă Fatehi Ciand. I-a zis-o de la obraz: „Eu, domnule, nu m-am tocmit la dumneavoastră ca să-mi bat joc de oamenii cinstiți!" După aia i-a făcut o plecăciune adîncă și pe aci i-a fost drumul!

— Bravo lui! Bine i-a făcut! Dar tu de ce nu l-ai pus un pic cu botul pe labe, cum se cuvine?

— Păi l-am pus eu! Ba am făcut chiar mai mult de cît atît! Cînd s-a repezit cu bățul la mine, am scos papucul! El dădea în mine cu bățul, eu dădeam în el cu papucul!

Șarda nu mai putea de bucurie.

— Adevărat! Parcă văd cu ce vînătăi i-ai împodobit mutra!

— Și încă cum! L-am pisat, nu alta!

— Bine i-ai făcut. Să fi fost eu în locul tău, nu scăpa teafăr din mîinile mele!

— Da... I-am tras o mamă de bătaie soră cu moartea... Dar acum ne putem aștepta la fel de fel de necazuri. Cine știe ce soartă ne paște. Pe mine, nici vorbă că au să mă dea afară din slujbă. Sau poate au să mă zvîrle chiar în închisoare...

— Dar ce, nu mai e dreptate pe lumea asta? N-a început el să te ocărască mai întîi? Și tot el a dat în tine întîi! Nu-i așa?

— Așa e... Dar cine o să mă creadă? Judecătorii au să fie de partea lui.

— Nu-i nimic! În schimb, de acum încolo nici un funcționar englez n-o să mai îndráz-

nească să vorbească așa cu slujbașii mai mici!

— Dar dacă mă împușcă...

— Pentru asta ar trebui să ajungem întîi la judecată! Martori s-ar găsi berechet!

Fatehi Ciand zîmbi.

— Dar ce s-ar întîmpla cu tine și cu copiii?

— Nimic! Am căuta și noi să ne descurcăm și tot n-am pieri! Și apoi ce e mai de preț pentru om decît demnitatea? Cine și-o pierde nu mai e vrednic să-și crească copiii! Sînt mîndră de tine, barem l-ai stîlcit în bătăi pe nemernicul ăla! Să știi că dacă i-ai fi răbdat fără să crîcnești vorbele de ocară, mi-ar fi fost silă să te mai privesc în ochi. Poate că nu ți-aș fi spus niciodată nimic, dar crede-mă, mi s-ar fi șters din suflet pentru totdeauna respectul pentru tine.

Și Șarda adăugă cu voce clară, liniștită:

— Orice ar fi să se întîmple, am să îndur totul cu inima ușoară! Stai! Încotro pornești?... Oprește-te omule!...

*

Fatehi Ciand țîșni deodată ca nebun din casă. Auzi glasul femeii care striga ceva în urmă-i, dar nu-i răspunse. Se ducea întins spre bungalow-ul englezului, dar nu cum pornise la drum prima oară, gheboșat de spaimă și abia tîrîndu-și picioarele, ci sprinten, cu capul sus și purtînd întipărită pe chipu-i o expresie

hotărîtă. Parcă era alt om. Nu mai semăna cu micul slujbaș de agenție umil, gălbejit, lipsit de voință și demn de milă, ci devenise parcă un bărbat puternic, curajos, plin de energie, care știa ce are de făcut și căruia hotărîrea luată îi da forțe noi.

În drum se opri la unul dintre prietenii lui și îi ceru un baston gros. Apoi o luă la picior mai departe.

Între timp se făcuse ceasul nouă. Englezul era la masă, dar Fatehi Ciand nu-l așteptă pînă termină. Văzînd că servitorul se retrăsese la bucătărie, după ce adusese înăuntru ultimul fel de mîncare, împinse la o parte draperia de la ușă și dădu buzna în sufragerie. Încăperea era scăldată în lumina vie a becurilor electrice, iar pe podele era așternut un covor frumos, de preț. Nici măcar la nunta lui nu călcase Fatehi Ciand pe un asemenea covor! Sahibul îl fulgeră mînios cu privirea:

— Ieși afară! Cum îndrăznești să intri aici fără să ceri mai întîi voie?

Dar celălalt ridică bastonul:

— Mi-ați cerut dosarul. Iată, vi l-am adus. Vi-l arăt de îndată ce terminați cu masa. Pînă atunci însă, stau aici! Mîncați în tihnă, nu vă grăbiți. Cine știe, s-ar putea să fie ultima cină din viața dumneavoastră!

Englezul rămase cu gura căscată. Nu-și putea lua ochii de la Fatehi Ciand, și în privirea lui se citea mînie și spaimă. Își dădea seama

că subalternul lui își ieșise din fire și își spunea că deși omul nu părea prea voinic, putea fi primejdios. Se vedea cît de colo că era în stare de orice. Sahibul simți că-l trec fiorii. E ușor să bați un cîine, cît timp știi că n-o să se repeadă la tine, dar cînd își arată colții, stai să te gîndești bine pînă să dai în el. Același lucru se întîmpla de fapt și cu el: cît timp fusese convins că Fatehi Ciand va îndura fără crîcnire batjocura și chiar loviturile, fusese viteaz nevoie-mare; acum însă, cînd îl avea în față pe diavolul ăsta, aproape de nerecunoscut, care la doi pași numai de el stă și-l pîndește, ca o fiară, îi urmărește fiece mișcare... Își făcu deci socoteala că era mai înțelept să nu-l provoace. Bănuia că la primul cuvînt de ocară s-ar putea alege cu o lovitură de baston. Firește, el putea oricînd să-l dea afară din slujbă, sau chiar să-l zvîrle în închisoare, dar nu era în stare să evite scandalul și plictiselile ce s-ar fi ivit după aceea. Și fiindcă era din fire prudent, încercă să-l ia cu binișorul.

— De ce ești supărat pe mine, babu? — îl întrebă el cu blîndețe. Fie-mi îngăduit să te întreb, de ce ești supărat pe mine? Ți-am făcut vreun rău?

— Nu e nici o jumătate de ceas de cînd m-ați tras de urechi și m-ați făcut cel puțin de zece ori la rînd: porc și ticălos. Așa de scurtă vă este aducerea aminte, sahib?

— Cine te-a tras de urechi? Eu? Glumești, Fatehi Ciand! Ce, sînt nebun?

— Ciaprasi mi-e martor și au fost de față și slugile dumneavoastră.

— Dar... cînd s-a întîmplat asta?

— Acum o jumătate de ceas! Ați trimis după mine, și cînd am sosit, m-ați tras de urechi și m-ați bătut!

— Cum se poate! Trebuie că am fost beat turtă? Mi-a dat se vede barmanul o porție prea mare de whisky și acum nu-mi mai aduc aminte de nimic! Cum de am putut face așa ceva?

— Așa, carevasăzică! Ați fost beat, deci nu puteți fi socotit vinovat? Dar dacă m-ați fi împușcat? Aș fi murit și gata — nu-i așa? Bine! Dacă, după dumneavoastră, unui om beat îi este îngăduit orice, aflați că și eu sînt amețit de băutură! Și vă poruncesc și eu să vă trageți singur de urechi, să-mi cereți iertare și să vă dați cuvîntul că n-o să vă mai bateți joc niciodată de nimeni, în halul ăsta! De nu, am să vă trag o bătaie soră cu moartea! Nici o mișcare! Dacă îndrăzniți să vă ridicați de pe scaun, vă sparg capul! Hai! Repede! Luați-vă de urechi!

— Știi că ai haz, babudgi! făcu sahibul, și rîse mînzește. Bine. Dacă zici că te-am insultat, poftim îți cer scuze!

— Apucă-te de urechi! Trage-te de urechi!

se încăpățînă Fatehi Ciand, învîrtind amenințător bastonul prin aer.

Asta însă era prea mult! Cum? Să se supună el acestui obicei umilitor? Englezul încercă să se salte de pe scaun și să smulgă bastonul din mîinile slujbașului, dar acesta îl pîndea. Nici nu apucă să se ridice, că sahibul se și alese cu o lovitură zdravănă în cap, de văzu stele verzi. Zăpăcit, își duse mîinile la cap și rămase așa cîteva clipe. Apoi urlă:

— Am să te dau afară!

— Voia la dumneavoastră! Nu-mi pasă! Dar aflați că nu plec de aici pînă nu vă trageți de urechi și nu-mi dați cuvîntul că de acum încolo n-o să mai îndrăzniți să vă purtați cu nimeni așa cum v-ați purtat astăzi cu mine! Dacă-nu, păzea la ciomag! Și Fatehi Ciand ridică din nou mîna, gata să lovească.

Dar sahib nu-i uitase gustul, și se apucă repede de urechi.

— Ei, făcu el după aceea. Acum ești mulțumit?

— N-o să mai înjurați?

— N-o să mai înjur!

— Băgați bine de seamă! Dacă mai îndrăzniți să ocărîți pe cineva, n-am să stau mult pe gînduri și am să vă mai dau o lecție!

— N-am să mai ocărăsc pe nimeni, șopti sahibul repetînd în dialectul hindus cele auzite, stîlcind cuvintele.

— Așa. Și acum rămîneți cu bine! Țin să vă înștiințez că de azi înainte nu mai sînt în slujba dumneavoastră! O să primiți mîine și demisia mea! N-am de gînd să mai rabd în serviciul ăsta și apucăturile dumneavoastră urîte.

— De ce să demisionezi? Nici prin gînd nu-mi trece să te dau afară.

— Plec, pentru că nu mai vreau să am de-a face cu oameni grosolani și lipsiți de omenie. Iată de ce!

Și, cu acestea, Fatehi Ciand părăsi încăperea și cu sufletul ușurat se îndreptă spre casă. Se simțea învingător. Se simțea liber. Nu mai fusese nicicînd atît de fericit!

CRISHAN CHANDAR

NUNTA

Odată cu sosirea primăverii, mugurii dudului au prins să se umfle, şi ramurile lui golaşe şi uscate, scuturîndu-şi pecetea iernii, s-au împodobit cu veşminte mai vesele; întîi cafenii, apoi roşcate. Apoi, smicelele roşcate s-au prefăcut în ramuri verzi, mlădioase. N-a trecut mult şi din ochiurile de pe trunchi au început să-şi facă drum lăstarele fragede, subţirele, şi mugurii au plesnit dînd la iveală frunzuliţe crude, gingaşe şi mătăsoase.

Către sfîrşitul primăverii copacul se fălea în bogatu-i veşmînt verde de frunze tinere şi de lăstare plăpînde, ce-şi întindeau braţele mlădioase în văzduh, parcă în căutarea cuiva. Frunzele gingaşe, de-abia desfăcute, se înfiorau sfielnic la atingerile blînde ale vîntului. În cornetele lor verzi sclipeau ca argintul stropii cristalini de ploaie, gata să se reverse la fiece tresărire, la cea mai mică adiere a

vîntului, întocmai ca preaplinul cupei unui paharnic ameţit de băutură.

Apoi, cînd au sosit zilele calde şi vara s-a înstăpînit în toate drepturile ei, fiecare mlădiţă s-a prefăcut într-o ramură, fiecare frunzuliţă abia născută a deschis ochii, s-a întins, s-a dezmorţit, a căscat, şi-a desfăşurat cornetul, devenind în clipa aceea o frunză de un verde crud, ciudat îndoită şi cu marginile crestate. Faţa frunzelor, la început netedă, a prins cu timpul să se înăsprească. Şi astfel s-a trezit la viaţă una din minunatele creaţii ale naturii.

S-au perindat şi zilele verii, frunzele s-au înfiorat din nou, ramurile s-au gîrbovit parcă şi papagalii au început să cîrîie vestind sosirea toamnei.

O dată cu toamna au venit şi albinele, dînd buzna asupra frunzelor acoperite acum cu un suc lipicios, care se prelingea de-a lungul codiţelor în picuri grei, străvezii. Din desişul frunzelor s-a ivit rodul pîrguit, lunguieţ, aromat, sîngeriu, cu sclipiri de nestemate. Frunzele fremătau de bucurie, iar în văzduhul îmbălsămat de aroma dulce a dudelor se înălţau peste zumzetul albinelor glasurile fetelor, strigătele păstorilor şi pălăvrăgeala papagalilor cu penajul verde, care răsăreau pe neaşteptate în tot locul, cu ciocurile lor portocalii. Sus, în înaltul albastru al cerului, aproape de norii pufoşi treceau în zbor grăbit cîrduri de

păsări cu penele atît de viu colorate, încît păreau sclipiri dintr-o frîntură de curcubeu.

Către sfîrşitul toamnei, cînd crengile s-au scuturat de poame, frunzele au început să pălească şi să se usuce. La început au apărut pe ele pete galbene, ca cele de pe pielea leproşilor, şi petele au crescut mari, tot mai mari, pînă au acoperit frunza toată. Lipsită de veşmîntul său verde, sărmana frunză, golâşă, străvezie, tremura în bătaia rece a vîntului, purtînd la vedere desenul nervurilor gălbui sprijinite de vîna cea groasă de la mijloc, care aidoma unei coloane vertebrale trecea de-a lungul întregii frunze. Apoi a prins să sufle vîntul cel rece şi frunzele galbene, firave s-au desprins şi au căzut. Iar pomul a rămas golaş, păgubit şi de frunze şi de rod. Ramurile odinioară verzi s-au roşit uşor, au devenit apoi cafenii şi în cele din urmă au îmbrăcat veşmîntul mohorît al sfîrşitului de toamnă.

La rîndul ei, iarna a înfăşat grijulie fiecare rămurea, fiecare crenguţă a pomului în giulgiu neîntinat de nea.

Navaz s-a uitat la dud, a oftat din baierile inimii şi, luînd-o pe Cihuri de mînă, a dus-o spre banca de piatră de sub pom. În tăcerea nopţii, arborele singuratic părea că-şi pleacă urechea, nerăbdător, la un cîntec plămădit de tăcere. Sub crengi, Navaz şi Cihuri se opriră, şi ţinîndu-şi răsuflarea, părură a aştepta şi ei

să prindă glas tăcerea. Dar nimic nu tulbura liniştea nopţii.

Dudul creştea la marginea drumului, iar în vale, la picioarele muntelui, curgea un rîu. Din crengile copacului se cerneau fulgi mari, pufoşi, care se pierdeau în apele plumburii. Pe celălalt mal se înălţa ca un zid gros jungla cea deasă, încremenită parcă în nemişcare, ascunzînd mii de taine în inima ei. Din vale şi pînă spre coamele semeţe, munţii erau învăluiţi în mantia grea a tăcerii. Singuratică, secera lunii scînteia vîslind în adîncul apelor albastre şi fără de hotare ale bolţii cereşti şi privea tremurătoare şi duioasă la tînăra Cihuri.

Domnea o linişte de nepătruns străjuită de razele lunii, în tăcerea veşnică, atotcuprinzătoare a nopţii. Nimic nu tulbura liniştea măreaţă care-i înconjura pe Navaz şi pe tînăra lui soţie. Nici un sunet, nici o lumină trecătoare, nici o mişcare. Linişte încremenită sub clar de lună. Fiecare fulg ce se lăsa alene pe ramurile dudului căpăta în bătaia razelor, sclipiri de diamant. Pînă şi chipurile lui Cihuri şi Navaz împrumutau ceva din lucirea de gheaţă a fulgilor de nea, învăluiţi de cîntecul gingaş al tăcerii. Întreg ţinutul apărea scăldat de lumina argintie a lunii ce strălucea pe bolta întunecată şi se răsfrîngea pe albul nesfîrşitelor întinderi de zăpadă, în lumina undei sclipitoare de spume a rîurilor din vale.

Lui Navaz i se părea că tot ce-i înconjura pe el şi pe Cihuri, în prima lor noapte de dragoste, era făurit din raze de lună. Pînă şi pe şalvarii de mogul şi pe cămaşa tinerei femei ardeau ciudate flori de lumină, zîmbetul ei împrumuta ceva din lumina lunii, iar în urechile ei sclipeau de-ţi luau ochii cerceluşii albi de argint. Şi faţa-i albă şi atît de frumoasă părea şi mai fermecătoare.

Navaz mai oftă încă o dată din adînc şi, cuprinzînd-o pe Cihuri pe după mijloc, o trase la pieptul lui. Era obosit, dar nespus de fericit. Cihuri era soţia lui.

Tînăra femeie văzuse lumina zilei în satul vecin Nagargaon, aflat pe drumul cel mare ce duce la Tahsil, la un kilometru şi ceva de satul lui. În acea zi cei doi tineri se căsătoriseră, dar fusese o cununie fără oaspeţi, fără muzică, fără alai şi cîntece de nuntă. Tatăl mirelui era un biet cizmar tare nevoiaş, iar părintele miresei, cîrpaci în sat la el, era şi mai nevoiaş decît cuscrul lui. Ninsese mult în ajun şi toate drumurile spre Tahsil fuseseră înzăpezite. Dar chiar fără a mai socoti nămeţii, rămînea sărăcia ; şi sărăcia e cu mult mai rece decît zăpada şi mai nemiloasă decît iarna. Iată de ce nunta lor a fost modestă, fără nuntaşi, fără cîntec de flaute şi fără mîncăruri alese.

Navaz s-a dus să-şi ia mireasa aşa cum te-ai duce după un lucru de folosinţă la tine în gos-

podărie, şi nicidecum ca după aceea pe care o aduci în casă ca soţie. A plecat la drum cu noaptea în cap şi pînă la amiază a ajuns în satul vecin. I-a cununat judele. Asta l-a costat pe Navaz numai şaptesprezece rupii[1]. Cerceii de argint i-a dat cu chirie giuvaergiul, pantofii miresei îi cususe el, cu mîna lui, iar toate celelalte de trebuinţă — şalvarii şi cămaşa urzită cu mătase, basmaua roşie, podoabele de sticlă de prins în păr şi inelul de argint — le-a luat cu banii cîştigaţi pe opt perechi de pantofi.

Prima pereche de încălţăminte Navaz a făcut-o pentru perceptor. Dar perceptorul nu i-a dat pe ea nici măcar o paisa[2]. Pe a doua pereche, Navaz a izbutit să ia, cu chiu, cu vai, cinci rupii şi un sfert: fuseseră comandaţi de domnul primar! A treia pereche o lucrase pentru soţia mai-marelui comunităţii lor religioase care, fireşte, ar fi fost bucuros să nu-i dea nimic pe ei. Dar femeii lui, aflînd că Navaz are de gînd să se însoare, i s-a făcut milă de el şi i-a dat trei rupii şi jumătate. A patra pereche de pantofi Navaz a făcut-o pentru Muhammed, un ţăran din satul lui. Muhammed dorea o pereche de pantofi care să-l ţină cel puţin trei ani, pe care să-i poarte prin noroi şi prin zăpadă şi potcoviţi cu placheuri al căror bocănit să se audă de departe; mai dorea

[1] O rupie = cca. 2 lei (n. r.).
[2] Un bănuţ (n. r.).

ca pantofii să fie mari şi grei ca, la nevoie, şi în caz de-ar ajunge la bătaie, să poată uşor strivi cu ei capul ajutorului de perceptor din sat. Mulţumit de munca lui Navaz, ţăranul îi dăduse şapte rupii şi trei sferturi, spunîndu-i:

— Fiule, ştiu că încălţările astea nu fac mai mult de cinci rupii, dar fiindcă te pregăteşti de nuntă, ţine şapte rupii şi trei sferturi! De ce nu, dacă îmi dă mîna...

A cincea pereche Navaz i-a vîndut-o supraveghetorului Hadja Guleam Huseim pe două rupii întregi. A şasea pereche a cumpărat-o nevasta unui brahman din casta bhatia[1]. Cum s-a încălţat cu ei, femeia n-a găsit altceva mai bun de făcut decît să fugă din sat. Brahmanul l-a găsit vinovat de isprava asta pe Navaz. Zicea că dacă tînărul nu i-ar fi făcut nevestei-si pantofii n-ar fi fugit. Parcă atîta aşteptase sărmana femeie ca să poată fugi de la bărbatu-său. Adevărul e că Navaz îşi dăduse multă osteneală: îi croise din piele aurie şi-i brodase cu fir de argint. Primise pe ei nouă rupii. A şaptea pereche îi comandase Ceaudhri Rahmat Ali — deputatul districtului lor la Adunarea legislativă din Caşmir. Îi făcuse o pereche de pantofi din piele de viţel, moale şi subţire ca hîrtia, uşori ca o bărcuţă. Dar deputatul nu fusese în stare să-i dea pe ei decît două rupii şi jumătate. Îi făgăduise să-i dea

[1] Castă de negustori în India de vest (n. r.).

ce mai rămăsese după ce-şi va fi adunat rodul ogorului.

A opta pereche Navaz o făcuse pentru soţia lui. Cu cîtă dragoste lucrase la ei! Numai după ce isprăvi cu toată munca asta putu cumpăra cele de trebuinţă la nuntă: şalvarii şi cămaşa din ţesătură urzită cu mătase, basmaua roşie şi mărgelele de sticlă. Tînărul soţ rîse încetişor:

— De ce rîzi? îl întrebă Cihuri.

Navaz atinse cu mîna cămaşa ei, murmurînd:

— Frumoasă cămaşă, Cihuri!

Apoi îi atinse şalvarii:

— Şi şalvarii sînt tare frumoşi!

După aceea Navaz apucă uşor cosiţa soţiei sale şi o scutură pînă ce mărgeluţele de sticlă cu care era împodobită prinseră să sune. Clinchetul lor delicat se ridică melodios în văzduhul rece şi se stinse încetişor, undeva, în depărtare. Navaz rîse şi mai scutură o dată cosiţa.

— De ce rîzi? întrebă Cihuri.

— Şi cosiţa ta e minunat de frumoasă!

Cihuri îl privi înciudată:

— Ce-i cu tine? Ai înnebunit?

Navaz rîse din nou. I se părea că toate acestea sînt jucării: jucăriile inimii lui, făurite din sudoarea şi sîngele lui. Toată puterea şi tot dorul lui de viaţă ajutaseră să se înfăptuiască aievea florile albe ce străluceau

pe cămaşa şi pe şalvarii lui Cihuri, podoabele de sticlă din părul ei şi basmaua frumoasă de mătase. Cum să nu se simtă fericit? Trăia acum o noapte de vrajă. Tînăra femeie era atît de frumoasă şi era atîta linişte în jur!

Navaz o văzuse pentru prima oară pe Cihuri cu un an în urmă, pe cînd dudul abia îşi îmbrăca primele frunzuliţe. Iar acum, iat-o, e soţia lui şi stă alături de el, sub ramurile grele de omăt, ale aceluiaşi copac. Cum să nu se simtă fericit? In oaza ferită a dragostei lor, trăia aievea visul de aur al dimineţii vieţii sale. Prea priceput în ale dragostei nu era ca să spună vorbe mari, să-şi ascundă adevăratele simţăminte sau să facă pe îndrăgostitul. Nu ştia să omoare iubirea cu otrava filozofiei. Işi dădea seama că nu e decît un biet cizmar neştiutor de carte, însufleţit de o mare dragoste de muncă. In schimb aducea în dar iubitei toată înflăcărarea tinereţii; toată căldura dragostei lui. Navaz nu era dintre nefericiţii ce n-au iubit niciodată, n-au gustat niciodată din bucuriile şi amărăciunea dragostei şi n-au cunoscut niciodată scurtele clipe de extaz în care omul recîştigă parcă paradisul pierdut: acele clipe cînd bobocii se deschid zîmbind în chip de trandafiri învolţi şi păsărelele zburdă prin cuiburi. Clipe pline de fericire — dar atît de scurte! Farmecul lor îl retrăieşti în amintire şi după ce au apus anii tinereţii şi lumina soarelui păleşte în scăpătat şi se lasă

întunericul. Mireasma dragostei stăruie şi în umbrele ce se înalţă o dată cu înserarea şi în veşmîntul cernit al nopţii.

Cît de liniştită şi de tăcută era prima lui noapte de dragoste! Să fie oare aidoma ei toate nopţile de dragoste?

În timpul zilei oamenii se pleacă sub povara suferinţelor şi a necazurilor, dar o dată cu înserarea, tot ce e rău şi urît piere. De nepătruns sînt tainele nopţii — cînd totul adoarme şi doar dragostea veghează. De mii şi mii de ani, o dată cu milioane de stele, noaptea aduce omului prinosul ei de iubire.

Cihuri tresări la atingerea soţului ei. Trupul ei tînăr aştepta parcă într-o încordare mîngîierea mîinii lui, a cărei atingere avea să-i trezească la viaţă simţurile adormite încă. Se înfioră şi se lipi de Navaz. O forţă de nestăpînit o atrăgea în braţele lui şi inima-i bătea să se spargă. Nici nu mai îndrăznea să respire. Şi cînd simţi pe buzele ei răsuflarea lui fierbinte, apoi atingerea răcoroasă a buzelor lui se înfioră din nou. Acj, în cetatea zăpezilor, primul lor sărut fu rece, îngheţat — un sărut în zăpadă. În jurul lor numai zăpadă, dar înăuntrul lor îi ardea un foc mistuitor: văpăile sărutului minunatei, nepreţuitei lor tinereţi.

Navaz simţise şi el înfiorarea catifelată, blîndă şi rece a buzelor ei gingaşe şi răcoroase ca petalele unui trandafir, pe care zăpada se topea sub sărutul lui ca un ţurţure de gheaţă sub razele soarelui. Rîse.

— Ce-i cu tine? îl întrebă Cihuri.

— Mi-am adus aminte de lanul acela de grîu...

— Mi-ai dat atunci în dar poame...

Lanul începea chiar la ieşirea din satul lui Cihuri şi se întindea de-a lungul drumului ce ducea la Tahsil. În ziua aceea Navaz ducea nişte pantofi domnului inspector de poliţie, cînd zări deodată, după un tufiş, un stol de prepeliţe. La apropierea lui se făcură toate nevăzute în lanul ce se întindea pe povîrniş pînă în vîrful dealului. Spicele de grîu luceau ca aurul în bătaia soarelui. Inima lui Navaz prinse deodată să tresalte de bucurie. Poate pentru că era primăvară, pentru că era tînăr şi făr' de griji, sau pentru că era cald şi bine.

Grozav ar fi vrut să prindă cîteva prepeliţe! Luă pantofii la subsuoară, se apropie tiptil de ogor, se întinse pe burtă şi porni tîrîş, ca ostaşul ce se furişează spre tranşeele inamicului. La trecerea lui, spicele, tulburate foşneau uşor, dar se îndreptau de îndată, legănîndu-şi din nou căpşoarele în soare. Ţiuitul prepeliţelor pitite în holdă se auzea aproape de tot.

Navaz se tîrî mai departe, tăcut şi se apropie tot mai mult de ele. Dădu peste o tufă verde, grea de poame, din care prepeliţele ciu-

guleau în voie. Se ridică atunci într-un cot și-și zvîrli batista, dar în aceeași clipă, din cealaltă parte a tufișului își luă zborul o basma roșie, acoperindu-i batista. Deslușí apoi doi ochi mari, speriați, care îl priveau țintă. Uitîndu-se după tufiș, o descoperi pe Cihuri. Ședea ghemuită strîngînd capătul basmalei roșii în mînă. Cîteva clipe s-au privit în tăcere, înspăimîntați. Apoi au întins amîndoi deodată mîinile spre basma.

— Sînt prepelițele mele! strigă Cihuri.

— Ba, ale mele!

— Dar cine ești tu? Nu ești din satul nostru!

— Prepelițele nu țin de nici un sat! Vin de dincolo de ținutul nostru și pleacă din nou, îndată după seceriș!

— Lasă prepelițele! se supără fata.

— De ce? se încruntă Navaz.

Cihuri îl privi. Îi plăcea flăcăul acesta oacheș, cu fruntea înaltă, senină, cu grumaz puternic, nas drept, buze subțiri și bărbuța rară. Și pentru că Navaz îi plăcuse, lăsă tulburată ochii în jos.

— Cum te cheamă? o întrebă Navaz.

— Cihuri! Sînt fata cizmarului de aci, din sat.

— O! se miră Navaz. Vasăzică, sîntem neamuri! Și eu sînt cizmar. Mă cheamă Navaz, adăugă el, și locuiesc în cătunul de colo...

— Nu cumva ești feciorul lui Sah Dji? rîse Cihuri. Tata îl cunoaște bine!

Navaz făcu un pas înainte și întinse mîna spre basmaua sub care se zbăteau păsările prinse. În aceeași clipă întinse și Cihuri mîna.

— Bine, făcu el împăciuitor, ia-ți basmaua. Ale tale să fie prepelițele!

Fata luă din mîinile lui basmaua în timp ce Navaz se străduia să pună mîna pe prepelițele ce se zbăteau sub batista lui. Pe chipu-i se citi deodată dezamăgirea.

— E numai una! strigă el, și scoase de sub batistă pasărea care bătea din aripi, străduindu-se să scape din strînsoarea mîinilor lui.

— Da, una este! șopti Cihuri.

— Ia-o tu! — și îi întinse pasărea.

Cihuri luă între buze ciocul prepeliței, o mîngîie drăgăstos, o sărută și înapoind-o tînărului, zise:

— Nu! Ține-o tu!

Navaz atinse și el, cu buzele, ciocul prepeliței. Cihuri rîse și-și acoperi obrazul cu basmaua.

— Hai să-i dăm drumul! o îndemnă el.

— Bine, șopti Cihuri.

Și bătînd din aripi, prepelița se înălță ca săgeata spre cer, sus, tot mai sus. Cei doi tineri îi urmăriră zborul. O dată cu pasărea se avîntau parcă și nădejdile lor. Dar ea își adună aripile, se lăsă brusc din înălțimi, apoi pieri, undeva, în depărtare.

Cihuri şi Navaz se priviră drept în ochi. Erau amîndoi culcaţi pe pămînt, despărţiţi doar de tufiş. Dulcea mireasmă a rodului în pîrg le mîngîia nările. Culeseră fiecare cîte un pumn de poame coapte, galbene, pe care şi le dădură în dar unul, altuia.

Acum, după un an de zile, simţeau iar plutind în aer mireasma dulce din ziua primei lor întîlniri. Undeva, sus, în jurul lunii parcă, zbura o prepeliţă; deasupra covorului de zăpadă se înălţau spicele de grîu bogate, aurii, iar în văzduhul încins de dogoarea amiezii răsuna cîntecul primăverii — cîntecul pe care-l îngînau şi inimile lor. Navaz rîse uşor. Rîse şi Cihuri.

— De ce rîzi? o întrebă el.

— Mi-am adus aminte cum te-a bătut tata!

Pe Navaz nu-l bătuse tatăl fetei, ci tatăl lui. Bătrînul îi trăsese o bătaie zdravănă tînărului său fiu. Să vedeţi cum a fost. Venise timpul iarmarocului şi Cihuri rîvnea la o salbă: o salbă ca toate celelalte, făcută din bănuţi rotunzi de aramă, cum avea şi păstoriţa primarului. Dar giuvaergiul nu voia să lase salba pe mai puţin de cincisprezece rupii! Navaz, înflăcărat, îi făgăduise fetei că-i va cumpăra una. Dar cu ce s-o ia, nefericitul? De unde să găsească el cincisprezece rupii? În cele din urmă, cînd văzu că nu mai era nici o nădejde — şi pînă la iarmaroc nu mai rămîneau decît patru zile! — luă binişor din casă nişte pantofi pe care taică-său îi lucrase pentru un ţăran şi-i vîndu. Cum luă banii, îi îngropă sub un tufiş, în curte. Degeaba l-a bătut bătrînul, degeaba l-a tot întrebat: „Spune-mi, păcătosule unde ai pus banii?“ Navaz n-a scos o vorbă. În schimb, cu două zile înainte de iarmaroc, şterpeli o bucată de piele crudă, nelucrată încă, pe care cizmarul abia o cumpărase, se duse cu ea la Tashil şi o vîndu. De astă dată taică-său l-a snopit în bătăi, l-a batjocorit, l-a ţinut de rău. Dar degeaba: Navaz a rămas neînduplecat. A avut tăria să nu spună nimic şi să păstreze ascunse preţioasele rupii. După ce cumpără de la iarmaroc salba, i-o dărui cu un aer nespus de solemn lui Cihuri. Ce fericit se simţise în ziua aceea! Nu fusese în stare să zîmbească măcar, fiindcă-i era obrazul vînăt şi umflat, dar în acele clipe ochii îi luceau de fericire şi îi rîdea inima de mîndrie. Şi cînd Cihuri îşi prinsese salba la gît, privirile lui se aprinseseră atît de vii, încît ai fi putut crede că nu-i dăruise o salbă ca toate celelalte, din bănuţi de aramă, ci un palat cu totul şi cu totul din marmură! Vorba aceea, din bătrîni: dragostea e oarbă. Ochii îndrăgostitului nu fac nici o deosebire între o salbă de aramă şi un monument durat din marmură de preţ!

Cihuri îl privise cu recunoştinţă, atinsese salba cu mîinile şi, alintîndu-se, şireată, şoptise:

— Cît e de urîtă!...

Navaz zîmbi, clătină din cap şi, întorcîndu-se, privi spre căsuţa-i părintească, ce se zărea în depărtare. Acolo dormeau părinţii lui. Trecuse de miezul nopţii şi feciorul lor se întorcea acasă cu tînăra lui soţie. Un timp, Navaz şi Cihuri merseră prin locuri unde zăpada era destul de mare. Dar Cihuri, aidoma multor milioane de femei de pe acest pămînt, nu fusese niciodată legănată în leagăn, în fragedă pruncie, nu călătorise niciodată în lectică şi nu se suise niciodată într-o trăsură. Se număra printre acele femei care păşesc de-a dreptul pe pămînt toată viaţa, din primele zile ale tinereţii lor şi pînă la bătrîneţe. Iar în ceasul cînd moartea se apropie de ele pe furiş, cu pas ostenit, şovăitor coboară de-a dreptul în peştera întunecată a mormîntului. Toată viaţa lor chinuită se tîrăsc ostenite şi sleite de vlagă, trudind din răsputeri. Dar tot femeile aduc primele, în văzduhul îngheţat, mesajul primăverii. Să fie oare adevărat că în drumul vieţii lor de femei muncitoare, nu le va aduce niciodată uşurare lectica, şi că sînt sortite să se tîrască înainte deznădăjduite, împiedicîndu-se şi căzînd, fără odihnă şi fără rază de nădejde?

La început Cihuri păşi prin covorul gros de nea alături de Navaz. Era o noapte cu lună plină şi, din pricina ceţei umede, zăpada prinsese o coajă tare ca piatra. Dar tînărul ei soţ era alături, şi braţul lui puternic sta gata în orice clipă să-i vină în ajutor. După un timp însă pasul ei deveni mai şovăielnic. Împiedicîndu-se mereu, nu mai putu ţine pas cu bărbatul ei şi în cele din urmă nu mai avu putere să înainteze. Zîmbind, Navaz o luă în braţe şi o ridică pe umărul lui. Şi aşa merseră mai departe.

După un timp Navaz se uită din nou spre casa lui şi zise:

— Uite, mai avem puţin şi ajungem!

— Acum pot să merg şi singură, şopti Cihuri.

Dar tînărul nu-i dădu drumul. Căsuţa lor de lut cu gard de lemn era aproape toată troienită. Poarta îi aştepta deschisă şi Navaz intră în ogradă. Era întuneric şi linişte. Nimeni nu le ieşi în întîmpinare. Părinţii lui Navaz, crezînd că fiul lor o să se întoarcă de-abia a doua zi, se culcaseră. De unde să-şi închipuie că el se va încumeta să străbată pe o noapte geroasă ca aceea tot drumul înapoi şi că se va întoarce la miezul nopţii? Din casă se auzea răsuflarea celor ce dormeau. Cihuri se uita la noul ei cămin: nu se deosebea cu nimic de cel pe care-l părăsise. Şi la ei în

ogradă era o căsuță cu o singură încăpere, întocmai ca aceasta. De altfel, în afară de primarul din sat, toți țăranii aveau case la fel, în care viețuiau înghesuiți la un loc cu copiii lor, cu vitele, oile și caprele. De veacuri, țăranii indieni trăiesc așa.

Un miros bine cunoscut încă din copilărie izbi nările lui Cihuri: mirosul bălegarului și al urinei de vită, amestecat cu izul pătrunzător al pieilor puse la tăbăcit. Da, era la ea acasă!

Navaz o lăsă binișor jos. Din casă se auzi iar răsuflarea celor ce dormeau. Rămaseră îndelung unul lîngă celălalt, fără să scoată un cuvînt, sprijiniți de stîlpul șopronului. Apoi Navaz șopti:

— Să nu-i trezim...

Se aplecă, trecu sub șopron, luă o piele și o întinse pe jos. La dreapta zăceau claie peste grămadă sculele lor de cizmărie, iar în stînga dormea o oaie cu mielul ei. După ce acoperi pielea cu o plapumă veche de lînă, tînărul se descălță și se culcă. Apoi chemă încetișor:

— Vino Cihuri...

Se scurseră cîteva clipe. Cihuri rămăsese sprijinită de stîlp. Apoi se aplecă, își scoase pantofii și se întinse pe plapumă. Mîngîie încetișor blana mătăsoasă a mielușului și simți o zvîcnire caldă în sufletul ei. Poate că se topise în sfîrșit gheața ce-i ferecase inima? Începu să plîngă.

— Ce-i cu tine, Cihuri? o întrebă speriat Navaz și, cuprinzînd-o în brațe, îi șterse lacrimile.

— Mi-am adus aminte de mama... rosti ea printre lacrimi, suspinînd.

A doua zi, în zori, cînd mama lui Navaz se trezi și ieși în ogradă, își zări sub șopron, în fundul curții, feciorul și nora. Dormeau îmbrățișați. Capul lui Cihuri se odihnea pe umărul lui Navaz. Avea încă pe obraji urme de lacrimi. Așternuseră sub ei o piele veche. În dreapta se aflau sculele lor de cizmărie, iar în stînga dormea oaia cu mielul ei. Deasupra lor străjuia luna argintie și din crengile copacilor se cerneau lin fulgi groși de zăpadă. Totul părea atît de neprihănit! Într-adevăr, dacă mai putea fi vorba în lumea asta de dreptate, bunătate și frumusețe, ele se aflau atunci în fața ei, sub șopronul acela. Lacrimi de duioșie umplură ochii mamei. Din tot sufletul ar fi vrut bătrîna să-i cuprindă în brațe pe cei doi copii, să-i ia pe genunchii ei, să-i mîngîie. Tulburată de marele și sfîntul simțămînt al dragostei de mamă, se înfioră. Își plimbă privirile fericite asupra ogrăzii și înfruntînd parcă nenumăratele greutăți și lipsuri rosti: „Priviți! Luați bine aminte! Aveți în fața

voastră două dintre minunatele flori ale pămîntului !“

Vedea parcă pentru prima oară frumusețea, curățenia și bunătatea răsărind în mijlocul murdăriei, grijilor, suferințelor și lipsurilor în care trăiau...

MULK RAJ ANAND

CIZMARUL ȘI MAȘINA

În afara naivității caracteristice, în egală măsură, bătrînilor și copiilor de-o seamă cu mine, de Saudagar, cizmarul din satul nostru, mă lega pasiunea noastră comună pentru mașini.

E drept că pe Saudagar îl interesa o singură mașină : o mașină mică de cusut, pe care croitorul satului o expunea, în văzul tuturor, în pragul atelierului său întunecat și înăbușitor. Uneori, țăranii de pe colinele din împrejurimi nu pregetau să străbată cincizeci de mile, drumul de la casele lor pînă la noi, pentru a admira mașina de cusut, fără picior, neagră, posomorîtă parcă, și capacul ei de lemn împodobit cu frunze de vopsea galbenă. Mașina, ca un șobolan vioi și lunecos, se înfigea în zecile de metri de țesătură, cu o viteză înspăimîntătoare.

Pe vremea aceea mă duceam în fiecare dimineață în oraș. Eram elev, vedeam mașini multe și îmi plăceau toate, fără deosebire. Îmi plăceau deopotrivă locomotiva uriașă, al cărei pufăit mă deprinsesem să-l imit în recreație cînd ne jucam de-a trenul, și gramofonul, căci din pîlnia lui nădăjduiam să aud izbucnind într-o bună zi și glasul meu; îmi plăcea și automobilul cu care notarul și negustorul de bumbac Lalla Sain Das l-a plimbat pe tata în ziua alegerilor, și bicicleta pe care venea la școală dascălul nostru cel tînăr, și turbina centralei hidroelectrice de la confluența celor două canale, ce scotea niște sunete asemănătoare cu sughițul monștrilor urlători de fier și oțel de la uzinele din Dharival, unde se transformă în țesături bumbacul și lîna din satul nostru. Văzusem la oraș și mașini de cusut, dar nu semănau cu aceea a croitorului nostru: erau mașini de cusut cu picior, fixate de un scaun cu o curea. Baha-ud-din, croitorul de la Bazarul central, ședea toată ziulica aplecat peste o mașină ca asta. Iar în atelierul de cizmărie a lui Bhalla, meșterul cosea papuci pe o mașină aproape la fel.

Într-o bună zi — n-aveam nici o treabă — m-am apropiat de ușa jalnicei colibe a cizmarului și l-am găsit pe meșter cu ochii țintă spre cealaltă parte a străzii, unde croitorul Bhaghirath învîrtea de zor mînerul mașinii lui de cusut.

— Moș Saudagar — i-am strigat eu — dumneata te istovești tot cusînd la tălpi din bucățele, dar mușteriii dumitale tot nu-s mulțumiți! Spun că papucii pe care-i faci nu-s buni de nimic, că trece apa prin ei. De ce nu-ți cumperi și dumneata o mașină ca a lui Bhaghirath? Sau chiar mai bună, cu picior și cu un scăunel ce seamănă cu scaunele pe care stau sahibii! În atelierul de încălțăminte a lui Bhalla, cizmarul, l-am văzut pe meșter cusînd papucii la o mașină ca asta!

— Are Bhalla mașină, fiule? întrebă Saudagar. Pe chipul lui stăruia neîncrederea. Undeva în străfundul sufletului său își făcuse loc de cîteva luni — adică din clipa în care croitorul își cumpărase mașina — convingerea că, de vreme ce omul născocise o mașină atît de măiastră pentru cusutul îmbrăcămintei, de bună seamă că trebuia să fie una și pentru încălțăminte!

— Da, moșule, am început a-i povesti eu, înflăcărat, mai ales că mașinile erau încă, pentru mine, mai curînd jucării decît unelte folositoare în slujba omului. Sînt la oraș mașini minunate! Du-te să le vezi! Ce să-ți fac, dumneata nu ieși niciodată din bîrlogul dumitale. N-ai fost la marea expoziție de la Lahore? Mi-a spus tata că poți să vezi acolo o cizmă cusută toată la mașină! Și, auzi, e atît de mare, că ai loc să te joci în ea de-a v-ați ascunselea!

Afară de aceasta, eu care aveam prilejul să admir minunile tehnicii şi în laboratorul şcolii şi vedeam tot felul de lucruri nemaipomenite pe străzile oraşului — eram atît de convins de superioritatea tehnicii moderne faţă de mijloacele înapoiate folosite de meşteşugarii satului, încît exageram chiar şi energia cu care demonstram această superioritate.

— Aşa-i fiule, zise cu blîndeţe moşul. Am auzit eu cum că ar fi o maşină care ar putea face munca mîinilor mele. Ce-i drept, de văzut, n-am văzut-o niciodată; dar a fost de ajuns să-mi arunc privirea pe şeile, hamurile şi căpăstrele din grajdurile lui Thacur Mahan Ciand ca să-mi dau seama că au fost cusute de o mînă mai îndemînatică decît mîna omului. Iar cînd fiul moşierului m-a rugat să-i dreg papucii de piele neagră, cumpăraţi la tîrg, m-am dumirit de îndată că nu putuseră fi cusuţi de nici un muritor de pe lume. Şi într-adevăr, de atunci mă tot uit la maşina de cusut a lui Bhaghirath şi tare aş vrea să ştiu dacă nu cumva o fi una şi pentru încălţăminte! Dar eu sînt bătrîn, copilul meu, şi au trecut zece ani de cînd n-am mai fost pe la oraş. De aceea nu ştiu cum arată maşina. Dar, într-o bună zi am să mă duc totuşi s-o văd. Păcat însă de un lucru: sînt prea sărac şi n-am să-mi pot cumpăra niciodată una! Apoi, mai ştii, poate că dumnezeu ne-ar blestema, ne-ar înţepeni degetele mele şi ale ucenicilor mei, să nu mai

putem coase, dacă m-aş folosi vreodată de maşină?

— Nu! moş Saudagar, încercai eu să-i abat gîndul. Dacă o să vezi maşina, o să-ţi placă foarte mult, te asigur. Iar cînd ai să te aşezi pe scăunelul fixat de ea, o să zică lumea că eşti un sahib, crede-mă! N-o să-ţi mai rămînă altceva de făcut decît să-ţi pui un coif din acelea albe pe cap! Nici n-o să bagi de seamă cînd o să te deprinzi să mănînci pe planşeta mobilă a maşinii, de parcă ai sta la masă! Şi pe mine mă bate gîndul că n-ar fi rău să avem şi noi acasă o masă şi un scaun, şi dacă mi-o da mama voie, o să-ncropesc eu aşa ceva din scîndurile vechi pe care le avem!

— Dar eu sînt un paria, fiule, zise bătrînul. Cum am să îndrăznesc eu să mănînc ca sahibii, să mă măsor cu ei? Şi apoi, crezi că oamenii n-au să-şi bată joc de mine dacă am să lucrez aşezat pe scaun?

— Numai proştii au să rîdă, moşule! Proştii şi înapoiaţii! făcui eu, convins. După ei, şi sahibii sînt fiinţe de care nu se cade să te atingi, deşi sahibii sînt curaţi. Oamenii noştri habar n-au de tehnica modernă! Sînt oameni înapoiaţi, îndobitociţi, care trăiesc încă după obiceiuri străvechi. Ce ştiu ei de viaţa cea nouă?

— De, fiule, se prea poate să ai dreptate, încuviinţă bătrînul cizmar. Cînd dumnezeu a

băgat fierul în inima munţilor, era hotărît pesemne că noi o să-l prefacem în maşini.

— Am un şurub mare cum nu s-a mai văzut, moşule! L-am găsit în curtea şcolii, m-am lăudat eu. Vrei să ţi-l arăt?

— Am să mă uit la el cu plăcere, fiule, îmi răspunse Saudagar îngăduitor. Dar acum fugi acasă! Dacă trece taică-tău pe aici şi te vede, o s-o păţeşti, pentru că-ţi pierzi vremea în atelierul unui paria. Du-te la prietenii tăi!

— Dacă vrei, moşule, am să-ţi aduc o poză cu o maşină de cusut.

Voiam să-i cîştig bunăvoinţa cizmarului. De obicei, îi lua la goană pe copiii care se adunau în faţa colibei lui şi care lipseau astfel ochii lui slabi de lumina soarelui, ce străbătea cu greu prin crăpătura îngustă a uşii.

— Bine! se învoi bătrînul. Bine, fiule! Adu-mi poza, cu toate că nu prea ştiu ce rost are să arăţi unui om, în poză, strugurii pe care ştii că nu-i va putea gusta niciodată!

Scînteia prin care nu izbutisem să-i aprind lui Saudagar inima îmi însufleţi însă imaginaţia. În faţa ochilor mei nu mai vedeam decît pe bătrînul cizmar, cusînd papuci la maşină. În ziua aceea m-am întors acasă zorit, stăpînit parcă de ceva cu mult mai de seamă decît interesul pentru o jucărie nouă.

Simţeam că şi aici, în satul meu natal, totul putea să se schimbe, să devină frumos ca în basme, ca într-un palat fermecat în care fel

de fel de aparate uriaşe, înjghebate din mii şi mii de piese de metal, montate datorită îndemînării unor oameni de seamă ca învăţătorul meu ar putea face adevărate minuni!

A doua zi, cînd mă întorceam de la şcoală, am izbutit să-i fac pe colegii mei să se caţere împreună cu mine pe zidul înalt de la staţia de cale ferată şi să scoatem panoul de reclamă, care înfăţişa o englezoaică cu coc în creştetul capului, şezînd la o maşină de cusut marca „Singer". Pe corpul maşinii ieşea în relief marca de oţel a firmei — litera S. Şi panoul l-am dus lui Saudagar.

— Uite, moşule, ce ţi-ar trebui dumitale, am zis eu. Asta e maşina despre care ţi-am vorbit. Numai că cea din poză e pentru cusutul hainelor. Maşina la care meşterul din prăvălia de încălţăminte a lui Bhalla coase papuci nu se deosebeşte cu nimic de aceasta. Doar acul cred că e mai gros.

Bătrînul cizmar se uită la panou cu vădită admiraţie. Îşi trecu mîna cu atîta dragoste pe marca de oţel din desen, încît nu mi-a fost greu să ghicesc că maşina din reclamă, mult mai mare decît maşina lui Bhaghirath — îl tulburase şi-l convinsese o dată pentru totdeauna că exista una la fel şi pentru cusutul pielii.

Saudagar era atît de încîntat, încît ne rugă să-i ducem panoul în atelier şi să-l lăsăm acolo

ca să-i înfrumusețeze odăița, iar nouă ne dărui, fiecăruia, cîte un ban de aramă.

Am plecat de la el cu credința că dorise să păstreze reclama aceea nu numai de frumusețe, ci pentru că voia să aibă mereu în fața ochilor imaginea mașinii, pe care era hotărît s-o cumpere cîndva. Și presimțirea mea se adeveri: de fiecare dată cînd intram în coliba lui, Saudagar aducea vorba sau despre acul mașinii din poză care, după el, nu era bine desenat, sau mă întreba dacă nu e greu să apeși cu piciorul pe pedală cînd coși.

— Și scaunul... E cam mic... zicea Saudagar. Cucoanele din Anglia or fi stînd bine pe el, dar nu prea văd să încapă pe el fundul meu grosolan, de om bătrîn.

— Nu te teme, căutam eu să-l liniștesc.

Și doream atît de fierbinte ca cizmarul din satul meu să lucreze cu repeziciunea meșterului din prăvălia de încălțăminte a lui Bhalla, încît vorbele mele căpătau o putere de convingere deosebită.

— O să încerci, o să înveți, o să te deprinzi să folosești mașina la fel de bine ca și ceilalți, adăugam eu. În ceea ce privește scaunul, nu-i mare lucru: am văzut eu pe cucoana unui sahib, nevasta inginerului de la oraș, grăsuță bine... Se legăna pe un scăunel din acestea ca într-o șa bună de călărie...

În privirile stinse ale lui Saudagar licări mirarea. Uitîndu-se la mine cu o duioșie plină de smerenie, urmări cu degetul marginile mărcii de oțel de pe panou. Apoi închise ochii și scutură din cap zîmbind, ca și cum ar fi vrut să scape de cine știe ce arătări ciudate care se învălmășeau nălucind în fața lui, schimbîndu-se mereu: se și vedea parcă lucrînd la noua lui mașină, împresurat de mormane de cizme și pantofi minunați, lucioși ca oglinda și tot soiul de papuci grosolani pentru țărani.

— Alta e nenorocirea, fiule! De unde să-mi fac rost de bani ca să cumpăr mașina? zise oftînd bătrînul. Și apoi chiar de-aș izbuti să adun ceva — deși știu că asta n-o să se întîmple niciodată — n-am habar nici cum, nici unde poate fi cumpărată!

Forța de netăgăduit a argumentului lui mă punea în mare încurcătură. Nu aveam habar nici cîte rupii putea să coste mașina și nici de unde și-ar putea face Saudagar rost de bani. Adresa firmei: „Compania Singer, Anglia" era însă tipărită în partea de jos a panoului, și mi-am făcut socoteala că de vreme ce firma vindea mașini de cusut îmbrăcăminte, vindea desigur și mașini de cusut încălțăminte.

— Mașinile astea se fac în Anglia, i-am explicat eu. Cred că tot acolo se și pot cumpăra. Sau poate se găsesc și aici, la noi, la sucursalele din Lahore sau din Bombay, dacă nu și mai aproape.

— Anglia e departe, tare departe, oftă Saudagar, și mie nu-mi este sortit să străbat șapte

mări, nici chiar cînd o fi să plec în călătoria mea spre alte tărîmuri. Asta, pentru că am săvîrșit în viața de aci prea puține fapte bune pentru a-mi fi cîștigat dreptul la o călătorie în viața de apoi. Cît privește prăvăliile din Lahore sau Bombay, dacă cineva de pe la noi o să se ducă pe acolo, o să-l rugăm să cerceteze cum stă treaba cu mașina asta.

Dar trecură zile, săptămîni și luni întregi și nici un om de prin meleagurile noastre nu porni la drum nici spre Lahore, nici spre Delhi, și nici spre Bombay. Timp îndelungat am păstrat în suflet visul nebunesc al mașinii de cusut ce-o doream pentru Saudagar, dar încetul cu încetul, visul a început să se destrame, depășit de întîmplările vieții zilnice. Cînd ieșeam de la școală, mă duceam ca de obicei pe la bătrînul cizmar, dar numai rareori mai vorbeam de mașină. Aplecat asupra ghetei pe care o dregea și mîngîindu-și barba, bătrînul îmi povestea cu luciri șăgalnice în priviri basmul cu fiorosul căpcăun sau cu vrăjitoriile fetei bătrîne, care nici pînă la moarte nu și-a găsit bărbat.

Dar într-o bună zi, cînd îmi așteptam prietenii la ceasul hotărît, pe maidanul de lîngă atelierul lui Saudagar, bătrînul mă chemă și cu o voce răgușită, neobișnuită lui, o voce întretăiată de un fel de hohot strident de rîs, îmi spuse :

— Vino-ncoace, fiule! Ghici ce s-a întîmplat ?

— Ce s-a întîmplat ? întrebai eu nedumerit.

Eram atît de mirat, încît îmi pierdusem cumpătul, dar văzînd scînteierile din ochii lui, am priceput că neașteptata-i bucurie trebuie să fie într-un fel legată de mașina „noastră".

— Știi fiule, Lalla Sain Das, negustorul de bumbac, împreună cu notarul au plecat după niște treburi în Anglia. Află acum, că înainte de plecare îmi comandase cîteva perechi de pantofi cusuți cu fir ca să-i dea în dar clienților lui de dincolo de mări. Cum a fost mulțumit de munca mea, m-a întrebat cu bunăvoință dacă nu-mi poate fi de folos cu ceva. Atunci mi-am luat inima în dinți și l am rugat să-mi aducă o mașină de cusut pielea pentru încălțăminte. Nu s-a supărat, ba mi-a și făgăduit că o să-mi împlinească dorința cu mare bucurie. Acum, ascultă bine : știind cît sînt de sărac și cît de greu mi-ar fi venit să plătesc dintr-o dată mașina, a încuviințat s-o cumpere cu banii lui și să mi-o dea în folosință, urmînd ca eu să i-o plătesc în rate, cu o mică dobîndă. Acum mi-a venit o hîrtie de la gară ; scribul nostru mi-a citit-o, și zice că e scrisoarea de trăsură pentru mașina de cusut, pe care Lalla Sain Das mi-a trimis-o din Anglia. A și sosit și se află la depozitul de mărfuri al căilor ferate ! Lăudat fie domnul,

iată că o am, în sfîrşit! Am să-i ospătez cu dulciuri pe toţi copiii din sat, iar ţie am să-ţi fac o pereche de cizmuliţe scurte, englezeşti, pentru că ai fost primul care mi-ai vorbit de ea!

De bucurie, simţeam că mi-a pierit graiul. Am bătut din palme şi am strigat: „Bravo! Bravo!“ Apoi, fie că mă înflăcăram prea uşor, fie că aşa îmi era firea, m-am apucat să joc în tactul maşinii — pe care drept să spun îl şi simţeam — în tactul mişcării continue a mecanismului ei fin şi complicat. Pentru mine, maşina nu era numai o minune, un aparat tainic ce se bizuia pe socoteli matematice precise, ci şi o jucărie nemaipomenită, nemaivăzută. Şi, fireşte, spusele lui Saudagar în legătură cu cizmuliţele englezeşti — de cît amar de vreme căutasem să-l fac pe tata să înţeleagă că trebuia să-mi cumpere şi mie o pereche! — m-au bucurat nespus: mă şi vedeam crescînd în ochii tuturor colegilor mei în ziua în care aş veni încălţat cum umblă numai sahibii şi bogătaşii.

— Dar cînd ai să capeţi maşina, moşule? îl întrebai eu emoţionat.

— Mîine, fiule! îmi răspunse Saudagar. Mîine, prima dată după unsprezece ani, mă duc la oraş!

— Dacă tot te duci acolo, intră şi în prăvălia lui Bhalla şi învaţă de la meşter cum să te foloseşti de maşină.

— Ţi-a dat cerul un gînd bun! exclamă meşterul. Da, aşa am să fac! Şi pentru că mi-ai făcut atîta bine, băiatule, am să-ţi iau măsură chiar acum şi am să încep să-ţi lucrez cizmuliţele!

Aş mai fi rămas la Saudagar, de nu m-ar fi strigat într-una prietenii mei. Dar în ziua aceea eram prea zăpăcit de cele întîmplate ca să mă mai pot dărui cu totul jocului. Iar noaptea n-am putut să închid ochii o clipă, într-atît de tulburat eram la gîndul că jucasem un rol atît de minunat în viaţa cizmarului. Dimineaţa am pornit la şcoală sărind într-un picior, copleşit de bucuria fără de seamăn a copilului care îşi vede pentru prima oară visul împlinit.

Cum am ieşit de la şcoală, m-am grăbit spre atelierul lui Saudagar, unde mi-a fost dat să văd o maşină de cusut aidoma celei din visurile mele. Numai că aceasta era adevărată: puteai s-o strîngi în braţe, s-o pipăi... Iar bătrînul cizmar şedea pe scăunelul fixat de ea, şi tighelea nişte piele. Fruntea-i era îmbrobonată de sudoare — doi dintre ucenici şi o sumedenie de oameni străini, din castele de jos şi mai de sus, se îmbulzeau în cocioaba lui: toţi voiau să arunce o privire asupra maşinii fermecate.

— Vino-ncoace, fiule, mă îmbie Saudagar cu glas sugrumat de emoţie, ridicîndu-şi pentru o clipă ochii de pe cusătură. Vino şi vezi!

Uite carîmbii cizmulițelor pe care le cos pentru tine!

Am zîmbit încurcat și am simțit și eu imboldul de a pune mîna pe mașina fermecată pe care o aveam acum în față, aievea ca în reclama ce i-o adusesem lui Saudagar, dar m-am stăpînit. Meșterul trebuia să dea la o parte mereu pe oamenii ce se îmbulzeau în jurul lui și care voiau să pună mîna pe mașină. Am întrebat:

— Cînd o să fie gata cizmulițele mele, moșule?

— În curînd, în curînd, îmi făgădui Saudagar. Acum trebuie să muncesc din greu, ca să mă plătesc de datorie la Lalla Sain Das. Se întoarce mîine... Dar în timpul liber am să lucrez la cizmulițele tale.

Din ziua aceea, cum aveam o clipă de răgaz, dădeam fuga la Saudagar. Părinții mei știau că mă duc prin mahalaua paria-ilor și că mă opresc la cizmar, dar fiindcă papucii mei indieni, din piele grosolană, începeau să mă lase, și fiindcă ar fi trebuit să-mi cumpere alții, de n-ar fi fost cizmulițele făgăduite de bătrînul meșter, mă lăsau să stau cu el cît voiam.

Saudagar crestă cîteva semne pe fețele de piele din care avea de gînd să-mi meșterească cizmulițele, apoi le agăță, ca model pentru mușterii, în ușa cocioabei. Timpul trecea, iar Saudagar, cocîrjat pe scăunelul mașinii, cosea de zor, una după alta, zeci de perechi de papuci indieni. Dar, datoria nu scădea: dimpotrivă, creștea parcă mereu. Se adunau dobînzile la mia de rupii pe care o datora, căci din spusele lui Sain Das, atît costase mașina cu transport și cu vamă cu tot. De fiecare dată cînd mă duceam la el, bătrînul dădea jos fețele de piele atîrnate în ușă, le cerceta îngîndurat și spunea:

— Da, fiule, cred că săptămîna viitoare am să le pun căptușeală! Apoi am să-l trimit pe Madjith după talpă, sau vrei poate tălpi de cauciuc...

— Nu, moșule! Aș dori să fie de talpă, doar tocurile să fie de cauciuc! răspundeam eu însuflețit. Uitam într-o clipă dezamăgirea încercată cu un minut înainte, cînd văzusem fețele de piele spînzurînd, ca de obicei, în cuiul de pe ușă.

— Nu se poate, ori una, ori alta, fiule! căuta să mă convingă cu blîndețe Saudagar.

— Nu-i nimic! Scoatem noi o modă nouă!

— Dă-mi voie fiule să-ți fac la început o pereche cum știu eu! făcea bătrînul. Pe urmă...

— Dar cînd o să fie gata? îl întrebam eu, nerăbdător.

— Mîine, dacă mi-o ajuta dumnezeu. Mîine fac eu ceva...

Dar trecea și ziua următoare și încă multe, multe alte zile... Vechii mei papuci indieni se făcuseră ferfeniță. Mergeam desculț la școală,

mă certam cu părinţii mei că nu-mi cumpără cizmuliţe englezeşti şi îl ocăram pe Saudagar pentru că nu se ţinea de cuvînt.

Nu înţelegeam că părinţii mei erau săraci şi că nu-mi puteau cumpăra cizmuliţe englezeşti. Şi de papuci indieni ieftini, nici nu voiam să aud!...

— Hai să-ţi cumpărăm nişte papuci frumoşi, aşa cum ai avut şi pînă acum! mă îmbia mama.

— Nu! Mă încăpăţînam eu. Vreau cizmuliţe englezeşti! Nu fi îngrijorată, mamă, că-mi face Saudagar!

— „Nu te încrede în vorbe, ci în fapte", îmi amintea mama proverbul din bătrîni; dar credinţa mea în făgăduiala dată ar fi putut urni şi munţii din loc, dacă nu s-ar fi amestecat dumnezeu în treburile noastre. Bătrînul cizmar se îmbolnăvi şi zăcu multă vreme, iar cînd se ridică după boală, se văzu nevoit să muncească şi mai mult ca să pună la loc tot ce pierduse. Nu-i rămînea vreme nici măcar să se gîndească la încălţările mele. Nu-şi plătise nici dobînzile la datorie şi era slabă nădejde că-mi va putea termina vreodată cizmuliţele.

Mă uitam la el cum sta aplecat peste maşină şi lucra cu răbdare, în timp ce şiroaie de năduşeală i se prelingeau de pe obraji pe gît. Tăceam, ca să nu-l mîhnesc cu întrebările mele. Cu timpul însă, mîhnirea şi mila faţă de bătrîn s-au prefăcut în ură faţă de maşină. Mi se părea greoaie şi lipsită de suflet şi ajunsesem să cred că ea ridicase o stavilă între mine şi Saudagar. Ţintuit în loc de maşină, ca ocnaşul ferecat lîngă roaba ce-o împinge, bătrînul meşter era tot mai tăcut; ai fi zis că-i dăruise ei tot sîngele ce mai zvîcnea în cămăruţele cele mai tainice ale inimii lui. Chipul său altădată senin, luminat de zîmbet, era acum de nerecunoscut; mereu palid, murdar şi întunecat... Feţele pentru cizmuliţele mele englezeşti atîrnau mai departe la intrare, dar Saudagar muncea din răsputeri pentru a-şi plăti datoriile...

Îmi smulsesem din suflet ultimele rămăşiţe de nădejde. Pe la Saudagar mă duceam din ce în ce mai rar. Credeam că într-o bună zi, mustrat de conştiinţă, o să-mi termine cizmuliţele şi o să mă cheme să vin după ele.

Dar ziua aceea n-a venit niciodată. După ce, muncind pînă la istovire, făcu la maşină de zeci de ori mai multe perechi de pantofi decît făcuse în toată viaţa lui, fără a se putea plăti de datorie, bătrînul îşi irosi ultimele puteri şi, într-o seară, îşi dădu sufletul.

Moartea lui mă tulbură nespus şi mă îndureră adînc. Îmi dădeam seama că şi eu aveam o parte de vină în cele întîmplate. Dacă aş fi înţeles pe vremea aceea că pentru oameni ca Saudagar dragostea pentru unealta nouă şi do-

rința de a lucra cu ea nu era totul, ci că ea ar fi trebuit, în primul rînd, să fie a lui, aș fi putut dezminți cu ușurință părerea oamenilor din satul nostru, ce țineau morțiș că Saudagar fusese omorît de diavol, care ci-că luase chipul mașinii de cusut...

IDILĂ ÎN CAȘMIR

Intîmplarea ce vreau s-o povestesc s-a petrecut cu aproape zece anî in urmă, in timpul unei călătorii pe care am făcut-o în Cașmir. Dar nici trecerea anilor, nici locurile îndepărtate n-au izbutit să șteargă ceva din intensitatea celor trăite, și amintirile din acea vreme mă urmăresc atît de stăruitoare, încît nu mă pot opri de a le așterne pe hîrtie.

La începutul călătoriei am fost patru. Tovarășii mei de drum erau un sikh, înalt și frumos, care își datora prestanța în egală măsură lui dumnezeu și croitorului său; un tînăr poet plin de sensibilitate, originar din Cașmir, a cărui familie se mutase la șes, părăsind ținutul lor de obîrșie, unde natura s-a dovedit darnică și blîndă, dar omul a fost supus de veacuri celei mai sălbatice și mai sîngeroase asupriri; în sfîrșit un tînăr muntean, care avea grijă de noi și de merindea noastră.

Ne-am încărcat bagajele într-o tonga[1] şi, fără grabă, făcînd popasuri dese, am străbătut cale de 375 mile, pornind de la Djammu şi trecînd peste coamele Himalayei, de-a lungul liniştitului rîu Ravi şi a impetuosului Cenab. Pe vîrful Banical am intrat într-o amicală controversă cu vîntul ce se ridica din valea Caşmirului — ţara încîntărilor şi a suferinţelor — purtînd cu el pulberea aurie a şofranului şi suspinele abia şoptite ale oamenilor ce nu primeau răsplata muncii lor trudnice.

Am coborît apoi la un izvor, lîngă satul Ver Nag. Cîteva dintre şuvoaiele acestui izvor formează un pîrău, care se transformă la Islamabad în rîul Djelum, ce desparte în două valea şi se varsă în lacul Vulear, pentru ca de acolo, pe o distanţă de 200 de mile, să-şi sape drum printre munţi.

Părăsind Ver Nag-ul, un sat cu uliţe întortocheate, întunecoase, străjuite de colibe de lut (acoperişurile împestriţate în toate culorile curcubeului nu lasă să se ghicească nici pe departe mizeria care sălăşluieşte între zidurile lor), am străbătut aproape întreaga vale, pe un drum prăfuit şi umbrit de plopi şi chiparoşi.

La Srinagar ne-am instalat statul major pe rîu, într-o casă plutitoare. Apoi, la propunerea călăuzei, ce ne-a fost pusă la dispoziţie din

[1] O trăsură cu două roţi, trasă de un cal (n. r.).

bunăvoinţa guvernului şi a măriei sale maharadjahul Caşmirului (călăuză specială pentru turiştii englezi, de ale cărei servicii rareori se pot bucura indienii, şi aceasta numai în cazul în care se dovedesc cît de puţin sensibili la frumuseţile limbii engleze) ne-am hotărît să facem cîteva scurte incursiuni în văile liniştite şi pe povîrnişurile îndepărtate şi puţin cercetate ale munţilor Himalaya, înlăuntrul graniţelor Caşmirului.

Am vizitat astfel valea Sonamarg, unde am descins prin trecătoarea Bodji La, şi am trecut în Ciotta Tibet, unde purpuriul răsăritului se pierde în strălucirea zăpezilor veşnice ce se odihnesc pe culmi şi unde liniştea nopţii este veşnic tulburată de mugetul mîniosului Ind, care — după ce îşi croieşte drum printre gheţari — goneşte printre stînci înalte şi pietre uriaşe, şerpuind peste Pendjab.

Suind pieptiş de-a lungul unui grohotiş lunecos, am pătruns în peştera Amarnath unde, într-o anumită perioadă a anului, mii de pelerini vin să se închine imaginii marelui zeu Shiva.

Am vizitat după aceea Gulmarg-ul, valea trandafirilor sălbatici; a venit apoi la rînd Lilanmarg-ul, şi pe o suprafaţă de zeci de mile am admirat crini de cîmp, de o puritate şi tristeţe cerească. Am escaladat vîrful Aparvat, care se înalţă deasupra Gulmarg-ului; unda lacului de pe culmile sale, cu apa limpede ca

de cleștar, întoarce orice foșnet, cît ar fi el de ușor.

Am străbătut Gandarbal și Hari Parbat, Șalimar și Kișat, am cercetat fiecare din aceste locuri și ne-am adăpat, însetați, din frumusețile Cașmirului; i-am bătut drumurile, am rătăcit sub bolta înstelată a nopților, am petrecut zile și săptămîni întregi în căutarea unor impresii deosebite.

Și iată că acum totul rămăsese în urmă. Călătoream pe apele văii, alegînd locurile în care căsuța noastră plutitoare putea trage la mal și poposeam în umbra grădinilor — pretutindeni unde ne duceau luntrașii, după voia închipuirii noastre.

Într-un colț retras al lacului Tal ne-a descoperit o rudă a poetului din Cașmir — o persoană destul de influentă, dintre curtenii măriei-sale maharadjahului. Ne-a împărțit daruri — fructe și tot felul de bunătăți — cu o dărnicie care dovedea limpede bogăția și rangul lui înalt. Apoi ne-a poftit pe insula lui, în imediată apropiere.

I-am mulțumit pentru amabila lui invitație, care, la drept vorbind, a fost departe de a ne bucura, întrucît ne silea oarecum la o prietenie care nu putea fi nicidecum atrăgătoare pentru noi. Omul acesta, încă tînăr, era nespus de gras — te așteptai parcă să-l doboare o congestie — prost, înfumurat și un bădăran fără pereche.

Am pretextat că drumul nostru se apropie de sfîrșit și că mai avem de străbătut toată calea ce ne despărțea de lacul Vulear. Dar degeaba! Nu era atît de ușor să scapi de el! Nababul nostru începu să vorbească sîcîitor de mult, cu tonul lui de om înfumurat, luîndu-și un aer de superioritate. Fără îndoială că tocmai datorită elocinței lui ajunsese să ocupe un post atît de înalt la curte.

De vreme ce-i refuzam ospitalitatea, declară nababul, va face el uz cu plăcere de ospitalitatea noastră și se va îmbarca în căsuța noastră plutitoare, însoțindu-ne pînă la lacul Vulear. Aceasta, pentru a mai schimba cadrul, ne explică el; îl cam obosiseră luxul și ceremoniile în mijlocul cărora era nevoit să trăiască și simțea că i-ar face mare plăcere să-și petreacă timpul în tovărășia noastră, ducînd o viață simplă.

Nababul Zaffar Ulah — acesta era numele respectabilului curtean — ne făcuse multe servicii și, firește, nu-l puteam refuza. Nu l-am putut refuza nici măcar atunci cînd a adoptat un ton și mai protector, adăugînd că deoarece nu numai el ne va însoți cu deosebită plăcere, ci și doi dintre prietenii lui, își va face o plăcere din a ne completa proviziile noastre și de a ne mai aduce cîțiva oameni care să ne servească în timpul călătoriei.

N-am mai avut încotro și i-am primit toate propunerile; era mult mai greu să găsești pre-

texte de refuz, decît să cedezi şi, în fond, să te supui fără condiţii voinţei lui. Şi aşa se face că într-una din seri am pornit iar la drum, însoţiţi fiind de astă dată şi de Zaffar Ulah şi prietenii săi: micul şi posomorîtul judecător de la Curtea supremă din Caşmir şi tînărul şi uşuraticul neguţător de piei şi blănuri.

Vălurile întunecate ale nopţii se lăsau tot mai dese, în zare cerul părea una cu pămîntul, în timp ce pluteam pe ape cufundaţi în gînduri; prezenţa nababului şi a prietenilor săi nu ne tulbura deocamdată liniştea.

Urmînd cursul rîului care îşi mîna undele la vale, căsuţa noastră plutitoare înainta aproape fără a mai cere ajutorul luntraşului, a soţiei şi a fiicei lui.

Dar nu apucasem bine să ne lăsăm legănaţi, bucurîndu-ne de liniştea binefăcătoare, cînd am fost vestiţi că masa fusese servită!

Nababul luase cu el provizii din belşug şi toate mîncărurile fuseseră preparate de slugile lui. In acea seară ne-am ospătat cu orez colorat, fiert cu şofran, păsări umplute cu muscat, mirodenii şi şampanie din recolta anului 1889...

După ce am isprăvit masa aceasta aleasă nababul a hotărît că sosise clipa potrivită ca să ne uimească cu talentele lui de povestitor. La început a „distrat" întreaga societate cu anecdote fără perdea, apoi s-a pornit să enunţe fel de fel de „principii" a căror vulgaritate

era accentuată prin tot soiul de obscenităţi. Nu ştiu dacă ceilalţi au fost tot atît de dezgustaţi ca şi mine, dar în orice caz, eu, care n-am trecut niciodată drept făţarnic, m-am simţit profund jignit şi, nemaiputînd suporta atmosfera creată, am profitat de întunericul nopţii şi m-am depărtat pe furiş.

A doua zi, în zori, cînd ne-am trezit din somn, casa noastră plutitoare trecuse de stăvilar şi luneca acum lin pe întinsul luciu ca oglinda al lacului Vulear. Ne vedeam înconjuraţi de un adevărat ocean de lumină. Cît vedeai cu ochii, zeci de mile în jur, cuprindeai doar apele azurii ale lacului, a cărui oglindă tivită de brîul de foc al colinelor luminate de soare abia se vălurea tulburată de adierea blîndă a vîntului.

Nababul nostru îşi manifestă deodată dorinţa să ne distreze cîntînd, dar glasul lui suna spart, dogit şi numai cei doi prieteni ai săi, care-l ascultau dîndu-şi aere de cunoscători, îi preamăriră talentul. Noi, ceilalţi ne-am risipit care încotro: am încercat să-i ajutăm bucătarului la pregătirea bucatelor, apoi ne-am lăsat furaţi de vraja naturii înconjurătoare, demnă de a inspira un întreg poem închinat pămînturilor din jur, despicate şi ele de para flăcărilor roş-albăstrii. Dimineaţa, sub cerul purpuriu al răsăritului, lacul se înfăţişa într-adevăr privirilor rupt parcă dintr-un basm.

Priveam vrăjit oglinda liniștită a apei, ascultînd șoapta duioasă a firicelului de vînt care trezea lotușii adormiți. Apoi, în timp ce nababul și prietenii lui jucau cu pasiune brigde, m-am așezat sub umbrar căutînd să nu pierd nici o schimbare a priveliștilor din jur.

Către ora zece am trecut lacul și ne-am oprit la Bandipur, un sat pierdut de lume, ce se ridica pe drumul Ghilghit-ului. Era ultima așezare a Indiei Britanice. De aci începeau deșerturile Asiei Centrale. Cel puțin așa arătau hărțile pînă în clipa în care puterea sovietică a desțelenit aceste deșerturi cu plugul de oțel, transformîndu-le în ogoare înfloritoare.

Nababul porunci să i se aducă din sat zece pui de găină, șaizeci de ouă și fructe; după care ne tîrî după el spre niște cocioabe ca vai de lume, chipurile, pentru a ne prezenta localnicilor săraci pe care îi numea „prietenii" lui, dar în realitate pentru a se împăuna față de noi cu atotputernicia lui.

In drum spre căsuțele acelea povîrnite ne-a ajuns din urmă luntrașul nostru, care ne-a rugat să nu zăbovim prea mult. Către amiază, se stîrnea de obicei furtună pe lac, așa că trebuia să trecem de locurile primejdioase cît mai devreme, ca să nu ni se întîmple vreo nenorocire.

Bineînțeles că nababul începu să-l ocărască. Il înjură urît de tot, în limba cașmiră. De altfel, avea un fel de a vorbi atît de expresiv,

fără a se feri de cuvinte tari, încît nu ne-am mai îndoit nici o clipă că vocabularul lui era mult mai potrivit pentru sudălmi decît pentru rugăciuni.

Noi, bineînțeles, am fost de partea sărmanului luntraș, și întrucît nababul nu împinse îndrăzneala pînă acolo încît să ne înjure și pe noi, se mulțumi să declare că potrivit dreptului pe care i-l dă legea begar [1], va porunci unui băștinaș să se așeze la vîsle și să ne ducă repede spre capătul celălalt al lacului. Socoti totuși de cuviință că n-avea de ce să se grăbească.

După o jumătate de ceas luntrașul veni iar după noi. Ne găsi așteptînd cu toții nerăbdători înapoierea nababului, care se dusese la baia turcească. Ii venise chef așa, dintr-o dată, să se tundă și să se îmbăieze, fără să se mai sinchisească de ceilalți.

Cînd, în cele din urmă, își făcu iar apariția și se văzu întîmpinat de insistențele luntrașului și de corul glasurilor noastre hotărîte, se îndură și, vrînd să se arate binevoitor sau mai știu eu de ce, îl opri pe primul flăcău ce-i ieși în cale și-i porunci să se urce în casa noastră plutitoare și să vîslească pînă la Srinagar.

— Dar de aici pînă la Srinagar e foarte departe, domnule, încercă să se împotrivească tî-

[1] Begar — muncă grea, forțată (n. r.).

nărul, şi tocmai mi-a murit mama şi trebuie s-o înmormîntez...

— Porcule! Cutezi să mă înfrunţi?! strigă nababul. Mincinosule!

— Nu, nabab sahib, şi tînărul îşi împreună palmele a rugă. Sînteţi asemenea dumnezeului nostru, bun şi milostiv, dar vă rog, îndurare! Picioarele îmi sînt trudite şi însîngerate, am străbătut cale de douăzeci şi cinci de mile potecile grele ale munţilor! Am fost la unchiul meu să-i cer asinul. După ce m-am întors frînt de oboseală iată că mi-a murit şi mama şi mă duc la mulla[1]! Trebuie s-o înmormîntăm.

— Treci la vîsle, dobitocule! urlă nababul, de nu, voi porunci să fii biciuit! Ştii tu cu cine stai de vorbă?! Eu sînt de la curtea înălţimii sale maharadjahul! Îndrăzneşti să nu te supui begarului!

— Nu, sarcar[2], şopti tînărul, cu buzele tremurînd de sforţarea pe care o făcea spre a nu rosti cuvintele amare ce-i stăteau pe limbă; o vorbă de i-ar fi scăpat în prezenţa nababului ar fi adus nenorocirea asupra lui. Chipul lui Zaffar Ulah nu ardea atît de maslinos al lui Zaffar Ulah nu ardea atît de frisajul făcut, cu pricepere şi stăruinţă de frizer, cît din pricina mîniei stîrnite de neascultarea tînărului.

— Treci la vîsle, fiu de măgar ce eşti! mai strigă el, şi ridică pumnul.

[1] Preotul mahomedan (n. r.).
[2] Sarcar — domnule (n. r.).

Atunci tînărul izbucni în plîns. Era om în toată firea, dar hohotea ca un copil, deşi în ochii săi mari, întunecaţi, atenţi nu zărirăm urmă de lacrimă.

— O, mamă! O, mamă! — gemu el, şi în glasul lui, mi se părea că răzbate nu numai durerea lui, ci greaua obidă veche de veacuri a tuturor locuitorilor Caşmirului, îndobitociţi, înspăimîntaţi a unor generaţii întregi oprimate de cuceritori lipsiţi de milă.

Nababul era însă o persoană greu de impresionat. Pe el nu-l mişca nenorocirea altuia. Privind în ochii mari care plîngeau fără lacrimi şi auzind hohotele din ce în ce mai puternice ale flăcăului, izbucni în rîs.

Ni se păru nimerit să intervenim.

— Să-l lăsăm, nabab, sahib. O să-i dăm noi luntraşului o mînă de ajutor şi o să trecem cu bine lacul. Bineînţeles însă, numai dacă pornim fără zăbavă.

— Staţi puţin! Staţi puţin! făcu vesel grăsanul şi, prinzîndu-l pe tînăr de ureche, îl trase după el, spre ţărm.

Flăcăul ţipa ca un sălbatic, iar nababul, de unde pînă atunci se mulţumise să zîmbească batjocoritor, se porni pe un rîs răguşit, care-i aduse tot sîngele în obraji, învineţindu-i.

Cînd ajunseră la vreo cinci paşi de ţărm, tînărul izbuti să scape din strînsoare dar, speriat pare-se la gîndul că nesupunerea lui avea să-l mînie şi mai mult pe persecutorul său,

căzu în genunchi și își întinse spre el mîinile împreunate a rugă. Apoi, din nou zguduit de același plîns fără lacrimi, atinse pămîntul cu fruntea, în semn de pocăință.

Nababul rîdea acum atît de tare, încît trupul lui puhav părea că se umflă, se umflă mereu și că ia proporții uriașe, pierzînd orice asemănare cu corpul omenesc.

— Priviți ! strigă el, dînd din mîini și înecîndu-se de rîs.

Situația, care și pînă atunci fusese destul de penibilă, deveni acum de nesuportat. Nu mai puteam privi ca simpli spectatori cum huiduma aceea plină de sine își bătea joc de bietul om care, prosternat la pămînt, plîngea, se văita și suspina încrîncenat de durere.

— Încetează cu urletele, tîmpitule ! Nu mai boci ! strigă nababul, căznindu-se să-și țină deschiși ochii care-i lăcrimaseră de atîta rîs. Apoi, întorcîndu-se spre luntraș : Ia-l pe caraghiosul ăsta și... la vîsle cu el !

Porunca-i fu îndeplinită întocmai și, după ce nababul se urcă plin de măreție pe puntea casei plutitoare așezîndu-se chiar la spatele flăcăului, îl urmarăm și noi.

Tînărul băștinaș înțelesese pesemne că orice împotrivire era zadarnică și, cu toate că plîngea mai departe fără lacrimi, bocind încetișor, își scuipă în palme și puse mîna pe vîsle.

Era vădit că nababul îl îngrozea tot atît de mult ca o vedenie înfricoșătoare, ceea ce pe Zaffar Ullah părea a-l înveseli peste măsură. Rîdea întruna cuprins de un fel de isterie și cînd rîsul său începu să semene a răget, iar fața i se schimonosi toată cei doi prieteni ai săi îl luară și-l tîrîră după ei sub umbrar.

Incercînd să scape din mîinile lor, nababul se lăsă cu toată greutatea pîntecului său peste ei, dînd din mîini ca un bezmetic și stropșind printre buzele-i unsuroase cuvinte fără șir, înăbușite de noi explozii de rîs.

Casa plutitoare se urni din loc și cînd vîslele spintecară apa, tînărul încetă să mai plîngă, tot atît de brusc precum se pornise.

— Priviți ! mugea nababul, într-un acces isteric de rîs care se încheie printr-o tuse aspră, urmată la rîndul ei de convulsiuni, așa cum după izbucnirea fulgerului totul se cutremură în văzduhul zguduit de tunet. Priviți ! bolborosea el, stropindu-se cu scuipat și arătînd cu degetul spre flăcău.

Deodată însă dădu ochii peste cap, se făcu vînăt-roșu la față și din gîtlejul lui scăpă anevoie un șuierat răgușit, parcă-l strangula cineva. Brațele îi căzură, inerte.

Ne-am repezit cu toții la el.

Unul dintre prietenii lui îi duse repede mîna la inimă, iar celălalt începu să-l frece pe spate.

Nababul începu să facă bulbuci la gură, apoi se auzi un oftat prelung și căzu la pămînt mort. Murise de rîs...

Casa noastră plutitoare luneca însă mai departe, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, pe apele line ale Vulearului, făcînd cale întoarsă. Intr-o tăcere plină de încordare, întunecaţi nu ne-am mişcat din loc pînă în clipa în care tînărul băştinaş a început din nou să se bocească.

— O, mamă ! O, mamă !...

IBRAHIM GIALIS

SCLAVUL LIBER

Guvernanților Indiei
și Pakistanului

1

In ziua aceea Șachiran, soția babu-ului din Muhammed, începuse să se învîrtească prin casă cu noaptea în cap. Forfotea prin casă vioaie, îngînînd cu voioșie un cîntecel, așezînd și împachetînd lucrurile. In schimb, fiica ei Fachiran stătea tristă pe un cufăr.

Șachiran era fericită. Venise în sfîrșit ziua să părăsească pentru totdeauna casa aceea veche, pe jumătate dărîmată, în care locuise optsprezece ani. În tot acest timp economisiseră fiecare bănuț, lipsindu-se chiar de lucrurile strict necesare, numai și numai pentru a-și putea face o căsuță a lor. Și iată că în cele din urmă casa era gata, și acum Șachiran își aștepta soțul, care trebuia să vină spre seară să le ia pe amîndouă și să le ducă la noul lor cămin.

Fachiran părea însă atît de istovită și de ne-

norocită, încît mamei i se făcu milă de ea. O întrebă drăgăstoasă:

— Ești chiar așa de obosită, fetița mea? Ei, nu-i nimic! Odihnește-te puțin. O să-mi ajuți pe urmă la împachetat. Trebuie să ne grăbim! Acum o să vină tata și cînd o vedea că n-am făcut mai nimic o să se supere. Trebuie să ne mutăm în casa nouă pînă nu se întunecă de tot, că dacă se lasă noaptea, ce ne facem? Cad din picioare de oboseală! Bine ar fi dac-am izbuti să plecăm de aici înainte de a se întuneca! O dată ajunse acolo, o să vedem noi cum ne descurcăm ca să punem lucrurile la loc, chiar dacă se face noapte.

Șachiran era nespus de mîndră și de bucuroasă că se mutau în casa lor proprie, în casa lor cea nouă. De altfel, cum să nu se bucure? Doar nu se întîmplă în fiecare zi să se vadă omul la casa lui! Iată de ce nu înțelegea cum de era fata ei atît de abătută. Fachiran nu-i destăinuia niciodată ce avea pe suflet. Era o fată liniștită și ascunsă din fire. În loc să se bucure, suferea. Știa prea bine că ținuseră casa asta cu chirie. Era șubredă, în fiece clipă părea gata să se dărîme, însă de la geamul ei se vedea foarte bine fereastra casei învecinate. Și în cadrul ferestrei apărea de obicei chipul lui Sardar Muhammed, un tînăr oacheș, înalt și chipeș, sergent în regimentul 15 din Pundjab. Și iată că tocmai lui își dăruise în ascuns Fachiran inima... Nu-i știa nimeni taina.

De altfel, nici n-ar fi avut cum s-o știe, pentru că inimile se dăruiesc întotdeauna în mare taină. Iată de ce Fachiran, tot rînduindu-și lucrurile, furișa din cînd în cînd o privire spre fereastra cu pricina. Zadarnic însă! Obloanele verzi rămîneau închise: Sardar Muhammed era de serviciu! De obicei, fereastra lui se deschidea abia spre seară, după ora cinci. O, de s-ar întoarce astăzi mai devreme pentru ca Fachiran să-l mai poată privi o dată — pentru ultima oară — cu ochii plini de lacrimi!

În fața casei se opriră trei căruțe și babu Din Muhammed intră în casă. Văzînd că bagajele nu erau încă gata începu s-o certe pe nevastă-sa. Femeia îl întrebă:

— Ce s-a întîmplat? De ce ești atît de nerăbdător?

Babu Din se înfurie.

— Ține-ți gura! Haide, mișcă mai repede!

Și, în loc să-i dea o mînă de ajutor, se trînti pe patul gata strîns și-și aprinse o țigară.

Șachiran zise:

— În loc să te culci, mai bine m-ai ajuta puțin!

Babu Din sări furios din pat.

— Ai de gînd să taci odată? Dumnezeule! Ce viață, ce viață! N-am pace nici la slujbă, nici acasă! Peste tot numai necazuri! Peste tot numai și numai necazuri!

Soția îl privi nedumerită și tăcu. Îl știa pe omul ei tăcut, stăpînit și răbdător. În cei opt-

sprezece ani trăiţi împreună avuseseră doar câteva certuri neînsemnate şi atunci, cît de cît, nu fără pricină. Dar tocmai într-o zi ca asta, o asemenea izbucnire — şi încă fără nici o pricină ?

Dar Şachiran nu i-o luă în nume de rău. Pentru ea era într-adevăr o zi cu totul neobişnuită : se mutau în casa lor cea nouă. Optsprezece ani de-a rîndul aşteptase ziua asta ! În afara soţului şi a copilei sale Şachiran îşi dăruise o părticică din inima ei casei noi, casei lor, în care avea să fie cu adevărat stăpînă.

Fără a se sinchisi prea mult de mînia bărbatului, îşi văzu mai departe de treabă. Dar o apăsa un fel de greutate pe inimă ; o mira şi o nelinişteа faptul că într-o zi ca asta bărbatul ei părea tulburat, era nemulţumit de ceva. Semn rău !

Încărcară mobilele în două căruţe, iar în a treia se sui babu Din Muhammed cu restul bagajelor. Fachiran mai fugi să arunce o ultimă privire spre obloanele închise de la casa lui Sardar Muhammed ; ochii i se împăienjeniră şi, de teamă să nu i se prelingă lacrimile pe obraji, închise repede fereastra. Se despărţise pentru totdeauna de iubitul ei. Văzînd lacrimi în ochii fiicei sale, Şachiran, mirată, se întunecă la faţă : şi lacrimile erau semn rău !

Cu cît se apropiau mai mult de casa lor cea nouă părea şi babu Din Muhammed să se înveselească. Lacrimile din ochii mari şi frumoşi ai fiicei lui se zvîntaseră şi acum Fachiran zîmbea voioasă. Pînă la urmă se linişti şi ea, i se luase parcă o greutate de pe suflet. Îşi dădea seama că nu avea de ce să fie speriată şi neliniştită.

Un lucru era sigur : Kartar Singh nu avusese dreptate. Cînd babu Din Muhammed vestise colegilor săi, la birou, că în ziua aceea se mută în noua lui casă, curierul Kartar Singh zîmbise, rînjind cu răutate :

— Ce nume îi dai casei dumitale, babu Dinsahib ? Casa şperţarului, nu-i aşa ? îl întrebase el. Şi toţi cei de faţă izbucniseră în rîs.

Babu Din Muhammed se înfuriase într-atît, încît uitase că el era şef de birou, iar celălalt doar un amărît de curier. În ajun Kartar Singh îi văzuse casa cea nouă şi din acea clipă îi rodea inima o invidie sălbatică. Era deci limpede că umbla să caute ceartă cu luminarea.

— Da ! Pot să dovedesc că ai făcut-o din şperţuri ! se încăpăţînase Kartar Singh. Altfel, rogu-vă, cum ar fi izbutit stimatul nostru domn şef de birou să-şi facă o casă, care costă unsprezece mii de rupii ? Cine se mai îndoieşte că a fost făcută din şperţuri ?

Adevărul era însă cu totul altul. Şachiran, femeie chibzuită, pusese bani deoparte din leafa bărbatului ei optsprezece ani încheiaţi. Ani şi ani de zile făcuse economie, se lipsise de atîtea lucruri, chiar de multe strict necesare şi

nu-şi cumpărase nici ei, nici bărbatului ei nici un fel de îmbrăcăminte. Se mulţumise cu ce bruma aveau şi dacă totuşi, din cînd în cînd cumpăra cîte ceva, era numai şi numai pentru Fachiran, pentru zestrea ei. Cea mai vie dorinţă a lor era să-i poată face o casă frumoasă... Şi acum casa era gata. Dar Kartar Singh veni cu vecinii, şi din stradă se auzi:

— Şperţarul! Şi-a făcut casă din şperţuri! Ia priviţi casa şperţarului!

Şachiran dorise din tot sufletul ca toate prietenele, vecinele şi rudele să vină şi să-i vadă căsuţa. S-o vadă, să se minuneze şi chiar s-o pizmuiască. Pentru că, la urma urmei, Şachiran nu era decît o femeie! Ar fi vrut să facă într-o seară o petrecere, la care să-şi poftească toate prietenele şi rudele. De mult plănuise cum avea să fie în seara aceea...

Babu Muhammed săpase pe o placă de piatră de pe faţada casei „Casa Fachiran — anul 1946". Kartar Singh şi alţi răuvoitori se învîrteau însă într-una în jurul casei strigînd:

— Şperţarul! Şperţarul! Casa şperţarului!

Casa cea nouă avea cîteva ferestre, dar nici una nu se mai deschidea spre geamul lui Sardar Muhammed, şi Fachiran era tristă, tăcută şi mîhnită. Şachiran privea îngrijorată la fiica ei şi se întreba de ce nu se bucură de viaţă în noua lor locuinţă. O vedea mereu tînjind, tăcută. În cele din urmă, după multă gîndire, îşi spuse că Fachiran împlinise şaisprezece ani, şi cînd o fată împlineşte şaisprezece ani...

Într-o zi Şachiran se adresă bărbatului ei:

— Fata noastră a împlinit şaisprezece ani. Noi nu mai avem mult de trăit şi singura mea dorinţă ar fi s-o văd pe Fachiran măritată cu un om bun şi destoinic. Numai atunci am să pot închide ochii liniştită.

Ştiau ei un tînăr destoinic — Ser Muhammed — care lucra la fabrica de automobile „Seth Prem Nath şi fiul". Dar cînd Fachiran află gîndurile părinţilor ei se porni pe un plîns amarnic.

„Ser Muhammed! Ser Muhammed să fie alesul meu, şi nu Sardar Muhammed? Nu Sardar Muhammed, sergent din regimentul 15 din Pundjab, ci Ser Muhammed, de la fabrica de automobile..."

Fachiran plîngea deznădăjduită. Degeaba încerca maică-sa s-o mîngîie, să-i aline durerea.

— Fetiţa mea dragă, spunea Şachiran, mîngîind-o drăgăstos pe păr, nu plînge, fetiţa mea! Doar ai să locuieşti aici, draga mea, în casa ta! Va fi a ta şi a bărbatului tău... Atunci, de ce să plîngi drăguţa mea?

Dar Fachiran plîngea într-una... şi nimeni nu-i cunoştea taina. Trebuia deci să-l uite pe Sardar Muhammed pentru totdeauna şi să se mărite cu Ser Muhammed...

...La nuntă a venit multă lume să ureze tinerilor căsătoriţi viaţă lungă şi fericită. Nu-

mai Sardar Muhammed n-a venit. De altfel la ce bun să fi venit?... Fachiran îl smulsese pentru totdeauna din inima ei...

2

Am văzut deci că, pînă în cele din urmă, visul mult dorit al lui babu Din Muhammed și al soției sale s-a înfăptuit: atinseseră țelul spre care năzuiseră o viață întreagă!

Lăsaseră în urmă grijile și necazurile, venise și pentru ei vremea să se odihnească și să trăiască liniștiți pînă la sfîrșitul zilelor lor. Casa era gata, măritaseră fata și vor avea în sfîrșit și liniștea mult dorită.

Babu Din Muhammed împlinise șaizeci și cinci de ani. Și visul lui era să iasă la pensie și să-și trăiască liniștit bătrînețile. Ginerele lui, Ser Muhammed, era un tînăr minunat și cu mult drag de muncă. Ajunsese funcționar la direcția fabricii de automobile „Seth Prem Nath și fiul" și cîștiga două sute cincizeci de rupii pe lună.

Adesea, Ser Muhammed pleca în interes de serviciu la Delhi, Madras, Calcutta, Bombay, sau în alte orașe și uneori o lua și pe Fachiran cu el ca să-i arate și ei orașele acestea mari. De astă dată, plecînd la Calcutta, nu știa de ce, dar n-a putut-o lua cu el. În schimb, i-a făgăduit că se întoarce în două săptămîni.

Dar s-a înapoiat mult mai repede. La sosire i-a spus lui Șachiran:

— Știi, mamă, ce bine am făcut că n-am luat-o pe Fachiran cu mine! La Calcutta au început tulburările, peste tot au loc ciocniri între hinduși și musulmani. Am tras pe strada Manictola, dar și acolo s-a pornit măcelul! Am lăsat totul baltă și m-am repezit într-un suflet la gară. Pe peron am văzut trei morți... numai eu știu cum am izbutit să mă întorc! Cît pe ce să mă omoare și pe mine!

Fugind din Calcutta, Ser Muhammed își salvase viața, dar sîngerosul măcel era pe urmele lui.

La Ambala, care se afla la numai cîteva mile de Delhi, ciocnirile începură încă înainte de revărsatul zorilor...

Ser Muhammed, îngrozit, dădu buzna în casă și strigă soacrei și soției sale:

— Repede! Trebuie să fugim! Repede! Toți musulmanii fug în Pakistan! Nu mai putem rămîne aici. Trebuie să fugim cît mai e timp! Împachetați-vă lucrurile în grabă!

Dar bătrîna strigă, ca înnebunită:

— Nu! Niciodată! Asta e casa mea și nu plec nicăieri! Optsprezece ani am strîns ban cu ban ca s-o fac, și acum vii tu să-mi poruncești să părăsesc totul... Nu plec nicăieri! Și nici pe fata mea n-o las să plece. Fugi tu dacă vrei! Între noi totul s-a sfîrșit!

Ser Muhammed și-a pierdut cumpătul:

— Ce înseamnă asta, dragă mamă? Vremea trece și trebuie să înțelegeți că ne amenință o mare primejdie.

Intre timp sosi în goană și babu Din Muhammed. Strigă și el cu glasul sugrumat de emoție:

— Să fugim! Repede! Adunați-vă lucrurile! Luați numai ce ne face cu adevărat trebuință! Celelalte le lăsați toate aici. Repede! Repede! Împachetați!

Șachiran amuți. Dar după o clipă începu să strige:

— Taci! Ai înnebunit? Nu plec nicăieri! Nu-mi las casa! Optsprezece ani am adunat ban cu ban pentru ea! Nu plec nicăieri! N-ai decît să pleci, dar eu nu ies de-aici! E casa mea! Casa mea!

Și Șachiran începu să plîngă, desperată.

Deodată se auzi o bătaie în ușă. Înspăimîntat, babu Din Muhammed se duse și deschise: în prag stătea Kartar Singh. Era beat. Abia se ținea pe picioare.

Văzîndu-l pe babu Din Muhammed, izbucni în rîs, dar deodată deveni serios. Spuse:

— Nu te teme, Babu Din Sah! N-am venit să te omor! Ha! Ha! Ha! Nu eu, ci Djoghindor Singh și Mohan Lal vor să te ucidă! Eu îți sînt prieten! Îți sînt frate! De-asta am și venit! Ha! Ha! Ha! Spune-mi babu Din, cînd ai de gînd să fugi? Ha! Ha! Ha!

Babu Din se uită desperat la Kartar Singh și șopti:

— Unde să fug, Kartar? Unde să fug, prietene?

Kartar Singh, clătinîndu-se amețit, izbucni din nou în rîs:

— Unde? În Pakistanul tău, babu sahib! Pakistanul este locul cel mai potrivit pentru șperțari, Pakistanul este și el casa șperțarilor, babu Din. Ha! Ha! Ha!...

În alte vremuri babu Din n-ar fi răbdat jignirea. Dar de astă dată fu nevoit să tacă.

3

Babu Din Muhammed și soția lui au închis pentru ultima oară și pentru totdeauna ferestrele casei lor și au pornit la drum spre noua lor patrie. În gară aștepta un tren special, ce avea să-i ducă în Pakistan. Între timp însă, în piața Lal Kirti, casa bietului funcționar, clădită din economiile strînse ban cu ban timp de optsprezece ani, ardea. Limbile de foc jucăușe, trîmbele de fum și scînteile se ridicau pînă-n înaltul cerului, unde se vedeau avioanele ce se îndreptau în zbor grăbit spre Lahore, Caraci sau alte orașe din Pakistan, în timp ce jos, în șes, o garnitură specială pornea din gara Ambala spre aceeași destinație. Trenul era ticsit: bărbați, femei, copii, geamantane, lăzi,

boccele... Inghesuială și căldură de nesuferit. Minați de frica de moarte și de dorința de a trăi, toți acești nenorociți porniseră la drum.

Prin văzduh șuierau gloanțele. Se auzeau strigătele și gemetele muribunzilor.

La vreo patru mile depărtare se aflau hotarele domeniului Patiala — hotarele morții. De o parte și de alta a căii ferate, unde înaintau coloane de autocamioane și de automobile blindate, se auzea scrîșnetul șenilelor și țipetele bietelor victime. Presărînd cu o ploaie de gloanțe satele prin care treceau și distrugînd ogoarele înfloritoare, mașinile înaintau spre stația de cale ferată, unde se oprise garnitura specială pentru a-i lua pe fugarii din Patiala.

Era atîta înghesuială și aerul încins de arșiță era atît de greu, încît Fachiran simți că-i vine rău. Aproape leșinată șoptea cu buzele uscate și crăpate :

— Apă ! Apă ! Apă !...

Dar apă nu era. Secaseră parcă toate rîurile, pîraiele și lacurile Pakistanului și ale Indiei. In schimb, curgeau pîraie de sînge ce se transformau în rîuri, iar rîurile se scurgeau în lacuri...

Trenul se apropie de stația Sarhind. Ser Muhammed, luînd o căldare, se apropie de ieșire. Dar conductorul strigă :

— Nu ieșiți din vagoane. Strict interzis !

— La dracu, interzis ! Trebuie să ies ! Apă ! Apă !

— Nu ieșiți din vagoane !

In clipa cînd Ser Muhammed păși pe peron, răsună o împușcătură. Omul duse mîna la piept și căzu. Apoi, ridicîndu-se în coate, întinse brațul spre clădirea gării implorînd :

— Apă, apă !...

Rana îi sporise setea. Apă nu era nicăieri. In căldare se scurgea doar un firicel subțire de sînge. Ser Muhammed se tîrî spre vagon, dar trenul porni și se depărtă încet de gară, lăsîndu-l acolo, pe peron. Babu Din Muhammed se repezi spre ușa vagonului și strigă, îngrozit :

— Ser Muhammed ! Ser ! Ser !

Un necunoscut, alungîndu-și o lacrimă ce i se aninase pe gene, zise cu tristețe :

— Liniștește-te, frate și șezi. Crezi că te mai aude ?... Degeaba-l strigi ! Tot nu-ți mai poate răspunde, nenorocitul !

Și groaza se înstăpîni printre călători.

Fachiran, înnebunită, își smulgea părul, își sfîșia cu unghiile obrazul și pieptul, își rupea hainele de pe ea, pînă cînd, în cele din urmă, sleită de puteri, căzu grămadă, făr' de simțire...

Trenul se apropie de Djalanhir.

Ser Muhammed nu era acolo. Nu era nici în stația următoare, Amritsar. Rămăsese la Sarhind.

Iată-i în sfîrșit și în Lahore, dar Ser Muhammed rămăsese în gara morții...

4

Babu Din Muhammed şi ai săi rămaseră aproape două luni în lagărul Valtan, din Lahore. Izbuti în cele din urmă să găsească o casă goală, a unui oarecare Narindar Singh, care, sau fusese omorît, sau fugise în India. De data asta lui babu Din nu-i mai trebuiră trei căruţe: îi ajunse una singură. Işi lăsase toate lucrurile în India. Poate că în ziua în care fugise, şi Narindar Singh spusese soţiei sale:

„Să plecăm! Repede! Adună-ţi repede lucrurile! Ia numai ce ne-ar putea fi cu adevărat de trebuinţă, celelalte lasă-le aici! Mai repede! Mai repede!"

Cînd babu Din Muhammed şi ai lui se mutaseră în casa aceea, nu găsiseră ţipenie de om între zidurile sale. Babu Din Muhammed credea că soţia şi fiica lui o să fie bucuroase de descoperirea lui şi că au să uite de pierderea casei lor. Dar Fachiran de-abia se uită în juru-i şi se lăsă, sfîrşită, pe patul care fusese pesemne al soţiei lui Narindar Singh. Se simţea atît de nenorocită! Nu se simţea în patria ei, aci în Pakistan. Se gîndi apoi la ziua în care se mutase odinioară, în casa lor din India; atunci îşi pierduse pe alesul inimii ei, acum îşi pierduse bărbatul şi viaţa-i era zdrobită.

Fachiran plîngea şi se întreba, nedumerită, de ce guvernanţii lor ardeau casele, de ce aruncau oamenii pe drumuri, sortindu-i morţii şi mizeriei? De ce făcuseră din acest pămînt o ţară a suferinţei, a orfanilor, a mizeriei şi a morţii?

5

In casa lui Narindar Singh rămăseseră la locul lor toate lucrurile: paturi, dulapuri, cufărul cu hainele şi rufăria, ba chiar şi un palton de damă. Pe pereţi erau agăţate două perechi de brăţări roşii, pe masă stătea un aparat de radio, iar pe perete era atîrnat portretul unei fete tinere, îmbrăcată într-o mantie neagră şi ţinînd în mînă o diplomă de la institutul de arte. Unul dintre dulapuri era plin de cărţi, pe ale căror coperte scria în caractere de tipar europene „Işar Kaur", iar deasupra portretului, pe albul peretelui stătea scris cu sînge:

„Dragul meu Narindar! Ai plecat din lumea aceasta. Nu mi-a mai rămas nimic din viaţă. Vin la tine!

A ta,

Işar Kaur".

De când păşise în casa aceea, Fachiran nu-şi mai putea lua ochii de pe rîndurile acestea, pe care le citea şi le recitea într-una. I se părea că literele de pe perete fuseseră scrise cu sîngele inimii ei. Retrăia viaţa lui Işar Kaur, i se părea că brăţările roşii de pe perete erau brăţările ei de nuntă, brăţările pe care conducătorii naţionalişti le smulseseră fără milă de pe braţele-i lipsite de puteri... India şi Pakistanul dobîndiseră o pretinsă libertate cu preţul unor jertfe fără de număr. Această pretinsă libertate fusese plătită cu munţi de cadavre, mări de sînge şi sute şi mii de cămine distruse. Mînia poporului, suferinţa şi jalea atîtora ce plîngeau vieţile celor ucişi, ruşinea pentru femeile pîngărite şi durerea pentru orfani, iată din ce era format cortegiul acestei pretinse libertăţi.

Căpeteniile naţionaliste ţineau discursuri la radio; la parăzi treceau în revistă armatele naţionaliste. Organizau recepţii, unde tronau în fotolii. Societăţile de cinematografie engleze şi americane făceau pentru ei filme în serie. Pe ecranele cinematografelor „Regal", „Plaza", „Ţara visurilor", „Odeon" rulau filme care ilustrau dezmembrarea Indiei. Pe ecrane nu rula însă nici un film în care să fie vorba despre Işar Kaur; nici un film nu o arăta fugind aproape goală din casa ei, lăsînd totul în voia soartei. După cum în nici un film nu se vedea casa lui Fachiran cuprinsă de flăcări, sau pe Ser Muhammed dîndu-şi ultima suflare pe peronul gării din Sarhind. Nu se arătau decît adunările din parlamentul Indiei şi al Pakistanului, prezentîndu-le spectatorilor pe excelenţele lor domnii guvernanţi, în timp ce flăcările care mistuiseră casa lui Fachiran sau scrisoarea de rămas bun, scrisă de Işar Kaur cu litere de sînge rămîneau ascunse privirilor căpeteniilor naţionaliste şi ale popoarelor din lumea întreagă, care nu vedeau decît lozincile scrise cu litere de-o şchioapă:

„Trăiască India!" Asta după ce sute de mii de hinduşi fuseseră ucişi fără milă!

„Trăiască Pakistanul!" In timp ce sute de mii de pakistanezi nu ajungeau să vadă noua lor patrie, Pakistanul, deşi contribuiseră cu sume mari de bani, jertfiseră vieţile părinţilor şi ale rudelor lor şi îşi vărsaseră sîngele pentru Pakistan. Iar acei care izbutiseră să-l vadă îl căutau pe Ser Muhammed, căutau o casă în care să-şi odihnească bătrîneţile, căutau veşminte ca să-şi acopere goliciunea, căutau pîine, apă şi cele trebuitoare traiului — căutau viaţa!

După o îndelungată căutare, babu Din Muhammed izbuti în cele din urmă să capete o slujbă de factor la oficiul poştal al oraşului. După treizeci şi cinci de ani cît muncise ca funcţionar la biroul comisariatului districtual, Din Muhammed se vedea „avansat"! Era factor! Trebuia să uite pentru totdeauna gîndul

că ar putea ieşi la pensie. „Libertatea" îl izgonise din casa lui. Babu Din Muhammed avea şaizeci şi cinci de ani şi trebuia să ia viaţa de la început. Trebuia deci să adune iar ban cu ban ca să-şi facă un adăpost. Trebuia din nou să caute un bărbat fiicei sale. Trebuia să ia totul de la început. Şi asta acum la vîrsta de şaizeci şi cinci de ani...

Şachiran nu se putea uita la fata ei fără să izbucnească în plîns. Încerca ea să născocească tot felul de lucruri pentru a o face să iasă din deznădejdea care pusese stăpînire pe ea, dar zadarnic era totul! Nimic n-o putea face să uite de nenorocirea ei.

Pînă la urmă Şachiran îşi spuse că trebuie neapărat să facă în aşa fel, ca fiica ei să nu mai stea zile întregi în faţa rîndurilor scrise cu sînge pe care le citea şi le recitea într-una, şi într-o seară îi spuse bărbatului ei:

— Pentru dumnezeu, caută să faci ceva! Nu mă mai pot uita la fata noastră fără să-mi sîngereze inima! O să moară! În numele prorocului nostru Mohammed, îndură-te să faci ceva pentru ea.

Peste cîteva zile babu Din Muhammed veni acasă cu o căruţă. Nu-l aduse nici pe Sardar Muhammed, nici pe Ser Muhammed, dar făcuse rost de o maşină de cusut, veche şi demodată pe care stătea scris: „Sita Ram, croitor". Vînduse brăţările de aur ale nevestei sale şi smaraldele lui Fachiran şi cumpărase maşina la piaţa de vechituri, cu o sută cincizeci de rupii, în nădejdea că Fachiran, luîndu-se cu munca, va mai uita de durerile ei.

Şi maşina începu să ţăcăne iar vecinii începură, unul cîte unul, să calce pragul familiei babu-ului. Din Muhammed era un bun poştaş, le aducea scrisorile la timp, iar nevasta şi fata lui coseau bine. Tot mai multe femei veniră să le dea la cusut îmbrăcăminte, pentru ele şi pentru copiii lor. Dar nevasta celui mai înstărit locuitor al cartierului, Abdula Sitar, era o femeie rea şi invidioasă şi, cu toate că nu avea nevoie de haine, nu s-a lăsat pînă n-a intrat în casa lor ca să vadă cum trăiesc refugiaţii. S-a învîrtit în dreapta, în stînga, şi-a vîrît nasul peste tot şi s-a uitat la fiecare lucruşor în parte; nimic n-a scăpat privirilor ei agere. Într-o clipă a făcut socoteala cam cît preţuia tot ce era în casa aceea, începînd cu aparatul de radio şi sfîrşind cu maşina de cusut.

Abdula Sitar nu era numai funcţionarul departamentului pentru treburile cetăţeneşti, ci şi frate bun cu unul dintre membrii Adunării legislative. Iar soţia lui era sora şefului departamentului de colonizare[1].

Într-o zi soţia lui Abdulah Sitar a dat o masă mare, la care a poftit pe toate nevestele

[1] Departamentul care se ocupă de transferul populaţiei musulmane în Pakistan (n. r.).

funcţionarilor superiori; au stat îndelung de vorbă despre casa babu-ului Din Muhammed şi pînă la urmă au ajuns la încheierea că întrucît în Pakistan cei mai-marii lumii (doar veniseră acolo cu avionul, nu cu trenul sărăcimii!) fuseseră primii sosiţi, toate bunurile Pakistanului trebuiau să fie ale lor, puţinii aleşi.

Drept care, chiar a doua zi, pe uşa casei lui babu Din Muhammed a fost lipit un aviz al departamentului de colonizare, care îi punea în vedere că în termen de trei zile să evacueze casa, în caz contrar urmînd să fie scoşi cu poliţia.

Trei zile de-a rîndul a alergat Din Muhammed de la o instituţie la alta, de la un şef la altul, dar degeaba! Ce era el? Un biet poştaş! Pretutindeni a fost întîmpinat cu unul şi acelaşi răspuns: „Nu vă putem ajuta cu nimic"...

6

În a patra zi inspectorul departamentului, însoţit de patru poliţişti, dădu năvală în casa babu-ului Din Muhammed şi le scoase pe Şachiran şi pe Fachiran în stradă. Cînd babu Din Muhammed încercă să-şi ia maşina de cusut, cumpărată cu o sută cincizeci de rupii, unul din poliţişti îl opri zicîndu-i:

— Ia te rog, las-o la loc! De ce pui mîna pe lucruri străine?!

Babu Din Muhammed încercă să protesteze:

— E maşina mea, sahib! Am cumpărat-o pentru fiica mea, după ce am sosit aici! Am vîndut brăţările soţiei şi smaraldele fetei. Am nădăjduit că o să-i ajute să-şi mai uite durerea ei. Am dat pe ea o sută cincizeci de rupii, sahib!

Inspectorul întrebă:

— Ai chitanţă? Dacă într-adevăr ai cumpărat-o dumneata, trebuie să ai chitanţă.

Babu Din Muhammed îşi pierdu cumpătul:

— Chitanţă?! Chitanţă?! De unde să am chitanţă!

Atunci inspectorul hotărî:

— Las-o aici. E limpede că maşina asta a fost furată de la hinduşi!

Babu Din Muhammed se rugă:

— Crede-mă, sahib! E maşina mea! Jur pe dumnezeul meu, jur pe prorocul Mohammed, jur pe sfîntul Coran că e maşina mea. Eu am cumpărat-o! Pentru fiica mea! Vă implor! Fie-vă milă de ea, o biată văduvă, sahib!

Dar inspectorul nici nu-l mai asculta. Se urcă în automobil şi plecă însoţit de poliţişti. Babu Din alergă în urma lor:

— Pentru numele dumnezeului nostru, prorocul Mohammed, pentru sfîntul Coran...

Şachiran şi Fachiran, cu capetele plecate, îşi tîrau paşii în urma lui. Ajungînd la locul unde

se întîlnesc cele cinci alei ale parcului Goll, se aşezară, sleite de puteri, lîngă un panou al departamentului de colonizare care reprezenta un bărbat şi o femeie, istoviţi şi zdrenţuiţi. Dedesubt scria, cu litere uriaşe: „Datoria noastră naţională este să le oferim o patrie!"

Din locul acela porneau cinci alei. Una ducea la porţile Bhaşilor, a doua spre colegiul guvernamental, a treia spre Malroud, a patra spre palatul guvernatorului general, iar a cincea, şi ultima, spre Gudjranvala, cît despre a şasea...

Poate că pe cea de a şasea porni babu Din Muhammed în căutarea Pakistanului. Şi o luă pe aleea aceasta pentru că şi el cotizase la fondul Pakistanului, pentru că timp de optsprezece ani încheiaţi adunase ban cu ban ca să-şi facă o casă, pentru că îşi măritase fata şi îi cumpărase maşină de cusut. Aştepta acum să capete din partea Pakistanului o recipisă, trebuia să-l găsească pe şeful cel mai mare al departamentului, pentru că pe aleea a cincea îl aşteptau două femei nenorocite... Fuseseră ridicate şi învinuite de cerşetorie.

Femeile plîngeau. Plîngeau şi-l strigau:

— Întoarce-te Din Muhammed! Întoarce-te şi salvează-ne! Scoate-ne de aici! Apără-ne!

Femei fără minte! Oare voi nu ştiţi că într-o ţară „liberă", în Pakistanul făurit de mîna Creatorului nu există crimă mai mare decît cerşetoria?

Dar ce se întîmplase cu babu Din Muhammed? Îl căuta pe cel mai mare şef al departamentului, care se află foarte departe de aici: tocmai la capătul celei de a şasea alei. De aceea, zadarnic plîngeţi şi-l chemaţi voi, biete femei. Nici glasul vostru, nici al altora nu-l va putea ajunge. Numai cu lacrimi şi vaiete nu se pot deschide porţile Pakistanului.

Spuneţi-mi: se vor deschide oare vreodată în faţa săracilor porţile minunatului palat?...

MANIC BANERDJI

MÎNIA

Stăteam cu Monorandjan la o măsuţă, într-o cafenea, cînd deodată zise:

— Ştii, îmi aduci aminte de Bhairab. Şi el avea obiceiul să te tulbure cu privirea lui scrutătoare.

— Nu pari de loc tulburat! Dar cine e Bhairab?

— Un ţăran din Lacşmipur. Dacă-ai şti ce caracter ciudat are...

— Ţăran sărac? îl întrerupsei eu.

— O, da! Are numai un acru şi jumătate de pămînt.

— Pentru prima oară cînd aud de un ţăran, şi încă sărac, că e om de caracter! Cînd nu ai nici pămînt, nici haine, sănătos nu eşti şi depinzi cu totul de bunul plac al moşierului caracterul e un lux inutil!

Monorandjan zîmbi:

— Poţi să-i dai acestei însuşiri şi alt nume,

dacă vrei. Să spunem răutate, irascibilitate, cum poftești dumneata. La urma urmei nimeni nu poate răpi ura, mînia și celelalte simțăminte unui om care nu are nimic altceva pe lumea aceasta. Dar să-ți spun povestea lui.

Bhairab era un flăcău de statură potrivită, lat în spete și cu trăsăturile feței aspre. De sub fruntea îngustă priveau doi ochi plini de voință. Fiindcă avea obiceiul să privească cercetător chipurile tuturor, persoanele sus-puse și oamenii bogați se simțeau deseori prost cînd aveau de-a face cu el. In fundul sufletului lor nu-l puteau suferi.

In fața moșierului stătea smerit, cum se și cuvenea, cu mîinile adunate lîngă trup și-i răspundea la întrebări cu supunerea obișnuită. Dar în loc să plece ochii, îl privea cercetător, drept în ochi. Asculta tăcut toate blestemele și ocările, așa cum le ascultaseră toți strămoșii lui, dar la răstimpuri prin ochii lui treceau luciri de răutate, luciri înfricoșătoare.

Moșierul Rakhal Babu era destul de puternic ca să-l poată nimici pe Bhairab într-o clipită. Ar fi fost de ajuns o poruncă. Dar îi era teamă de Bhairab.

La drept vorbind, tot satul se cam temea de el și mulți dintre țărani încercaseră pe pielea lor blîndețea caracterului său. Pentru că, la mînie, Bhairab ar fi fost în stare să-l snopească în bătaie chiar și pe inspectorul de poliție. De

altfel, a și făcut-o într-o zi, cînd inspectorul a făcut o glumă grosolană pe seama lui. E drept că s-a ales cu închisoare, în urma isprăvii, dar asta nu l-a cumințit cîtuși de puțin.

Intr-o zi vaca unui vecin a intrat pe ogorul lui, și Bhairab i-a spart vecinului capul cu o bîtă. Ba mai mult, a bătut cu bîta și vaca pînă ce, biata de ea, a murit. Așa a ajuns Bhairab din nou la închisoare. Fapta lui stîrnise nemulțumirea tuturor. Era gata să se supună obișnuitului canon pentru uciderea vacii [1], dar cînd auzi mustrările usturătoare ale brahmanului, își ieși din fire.

— Dacă ești brahman, fă-ți meseria și-atîta tot! Nu ai dreptul să mă jignești! Ieși afară. Nu mai fac nimic. Mai bine zece vieți în iad.

Prietenii și rudele lui se fereau ca de rele să se certe cu el. Dar erau zile cînd omul își ieșea din fire pentru orice fleac, și furia lui lua formele cele mai neașteptate.

Intr-un rînd, de pildă, femeia lui, Kali, s-a îmbolnăvit și el s-a dus atunci la negustorul Sambhu să cumpere sago de o ana. Sambhu i-a dat ce-i ceruse.

— Cîntărește-mi marfa! ceru Bhairab.

— Ia mai lasă-mă în pace! Și așa ți-am dat mai multă! Auzi la el! Cere sago de o ana, și mai vrea să i-l și cîntăresc!

Bhairab izbucni:

---

[1] In India vaca e socotită un animal sacru; uciderea unei vaci este aspru pedepsită (n. r.).

— Pentru mine și o ana e ban greu! Cîntărește îți spun! Dacă e mai mult, ia înapoi ce-i al dumitale! N-am venit să-ți cer de pomană.

Mușteriii din prăvălie erau numai urechi, curioși să vadă ce-o să mai fie.

Drept răspuns Sambhu, negustorul, cu o expresie de dispreț pe față, îi trînti zicala „Cine mănîncă sago de o ana, capătă o soacră, dar de nevastă s-a șters pe bot!"

Asta a fost însă prea mult pentru Bhairab, care luă sago-ul și-l zvîrli drept în obrazul negustorului:

— Na, mănîncă-l singur!

Dar cum aceasta i s-a părut prea puțin, și-a vîrît mîinile într-un vas cu zahăr, a luat doi pumni plini și, azvîrlind totul în nasul lui Sambhu, a strigat:

— Na! Mănîncă-l cu zahăr!

Rezultatul a fost cel așteptat: Bhairab se pomeni iar la închisoare.

La urma urmei, nu era decît un biet țăran sărac, lipsit de drepturi. Din nenorocire, nu-și dădea seama că era rob, și oamenii de felul lui, cînd sînt cuprinși de mînie, nu-și mai dau seama de realitate. Nici măcar nu-și pun întrebarea dacă vor mai rămîne în viață sau nu.

În Lacșmipur — districtul unde locuia Bhairab — începuseră tulburările: țăranii se hotărîseră să nu-l mai lase pe moșier să scoată pe ascuns orezul ca să-l vîndă la preț de spe-

culă. Le era viața însăși amenințată. Desperați, se adunară ca să se sfătuiască și să vadă cum ar putea scăpa din situația aceea nenorocită. Era și Bhairab printre ei. Aflînd de fărădelegile moșierului speculant, izbucni:

— Nu e vorba numai de a-l împiedica să scoată de aici orez. Trebuie mai întîi să scăpăm de moșier și numai după aceea să ne gîndim cum să oprim specula cu orezul!

Bătrînul Banamali îl întrerupse:

— Taci, Bhairab! Nu e de glumă!

— Atunci, faceți cum vă taie capul, și nu mă mai chemați la sfat!

Și Bhairab plecă. La drept vorbind nimănui nu i-a părut prea rău. De cîte ori nu le adusese nenorocire altora, din pricină că era nestăpînit la mînie. Dar, după părerea celor care aveau puterea în mîini, pînă și cea mai slabă manifestare de nemulțumire din partea sărăcimii constiuie o amenințare, ce trebuia deci înăbușită din prima clipă.

Nici prin vis n-ar fi visat bieții țărani ce răfuială avea să urmeze. Moșierul și cozile lui de topor au început să terorizeze tot districtul. La început sătenii s-au speriat, apoi, unindu-se, au respins atacurile bandiților. În unele sate țăranii s-au organizat atît de bine, încît bandiții tocmiți de moșier nici n-au mai îndrăznit să pună piciorul pe acolo.

Căsuța lui Bhairab se afla tocmai afară, la marginea satului. Intr-o noapte, bandiții au

dat buzna la el și l-au legat cu frînghii de un stîlp de lemn. Băiețașul, speriat plîngea în brațele maică-si. Nemernicii au smuls copilul din brațele femeii și l-au legat în spatele lui Bhairab. Apoi au violat-o pe Kali, chiar în fața bărbatului ei.

Întrerupîndu-și brusc povestirea, Monorandjan mă întrebă:

— Ce spui de una ca asta? Să-ți bați joc de o femeie în fața bărbatului ei!... Și soldații americani, beți, fac de-astea! De unde sadismul ăsta?

— De unde? Omul care săvîrșește atrocități este împins la așa ceva de un simțămînt de frică. Hitler a săvîrșit nenumărate crime, care totuși nu i-au folosit la nimic. Și cozile de topor ale moșierilor sînt nemernici de teapa lui.

După un răstimp, Monorandjan grăi din nou:

— Probabil că ai dreptate... Apoi își continuă povestirea. La plecarea lor, Kali zăcea în nesimțire, iar în luciul geamurilor jucau pîlpîiri de flăcări: bandiții dăduseră foc caselor învecinate...

Cînd femeia și-a venit în fire, Bhairab se rugă:

„Dezleagă-mă, draga mea".

Mirată de blîndețea glasului său, Kali îl întrebă:

— N-ai să-mi faci nimic, nu-i așa?

— Firește că nu! Dezleagă-mă însă mai repede; mi-e teamă că ne moare copilul!

Kali aprinse în grabă o lumină, se uită la copil și izbucni în lacrimi: soțul ei avusese dreptate — băiețașul își dăduse sufletul.

Bhairab șopti din nou:

„Acum dezleagă-mă".

Tremurînd de frică, biata Kali se apucă să desfacă nodurile. Spaima care o stăpînea era lesne de înțeles. Il cunoștea ca nimeni altul pe bărbatul ei. De cîte ori n-o bătuse, așa, din senin! Trupul ei păstra încă urma loviturilor lui.

Și se întreba cum de a putut îndura toate grozăviile care se petrecuseră în noaptea aceea?! Dacă, în mînia lui năprasnică, avea s-o ucidă?

Cînd l-a dezlegat, Bhairab s-a așezat jos, pe podeaua de lut, cu spatele rezemat de stîlpul de care fusese legat. Nu părea să-l fi tulburat nimic. Nici faptul că femeia lui fusese necinstită, nici faptul că fiul lui murise gîtuit cu frînghia. Nu dădea semne de mînie, nici de deznădejde...

Lui Kali îi secaseră lacrimile.

După cele întîmplate, cum ar mai fi putut să-și verse focul o inimă atît de încercată, ce avea de întîmpinat noi suferințe?

Deodată Bhairab șopti:

— A intrat cineva în casă!

— Eu sînt Banamali, răsună o voce. Vin

și alți oameni încoace. N-am putut răzbi pînă la tine; tot satul geme de patrule înarmate! Nici prin cap nu ne-a trecut că ar putea să-ți calce casa! Știam că după cearta aia cu negustorul, te-ai ținut tot timpul deoparte...

— Asta-i soarta săracilor, rosti Bhairab.

Banamali fu mirat de liniștea ce răzbătea din glasul lui. Pînă atunci nimeni nu-l mai auzise vorbind așa. Privindu-l cu luare aminte la lumina slabă a lămpii, Banamali se întreba: „Nu cumva și-a pierdut mințile?" Spuse totuși:

— Va veni și ziua răzbunării!

Dar Bhairab răspunse cu același glas liniștit:

— O da! Și încă foarte curînd. O să ne răzbunăm pentru toate. O să ne răzbunăm cu vîrf și îndesat!

Prietenii și vecinii sosiră unul după altul și pe fiecare îl miră liniștea lui Bhairab. Șezînd cu femeile într-un colț, Kali plîngea pe înfundate. Auzindu-i suspinele Bhairab încercă s-o liniștească:

— Nu plînge draga mea. O să-i facem noi să-și muște mîinile pentru ce-au făcut!

După înmormîntarea copilului, Bhairab și Kali își strînseră lucrurile și se mutară în inima satului, în căsuța lui Brodjen Das.

Dar cu greu mai recunoșteau acum oamenii din sat pe omul nestăpînit și aprins la mînie ce fusese Bhairab. Se înscrisese într-una din

cetele închegate de localnici ca să-și apere căminurile și zile întregi umbla prin sat, vorbind oamenilor în cuvinte simple despre clipele îngrozitoare prin care îi fusese dat să treacă. Și încheia totdeauna așa:

— Fraților! Va veni oare vreodată pentru noi ceasul răzbunării?

Cu o săptămînă mai tîrziu aceeași bandă atacă în miez de noapte casa unuia dintre săteni. Tocmai apucaseră să-l lege, pe el și pe taică-său, dînd să se repeadă la femeia și la sora lui, cînd Bhairab, însoțit de un grup de săteni, înconjură casa. Intr-o clipită, așa cum se repede tigrul asupra prăzii, se repezi Bhairab asupra siluitorilor. Și abia acum cînd îi văzură chipul înspăimîntător, desfigurat de mînie, Banamali și ceilalți oameni pricepură cît de mult se schimbase Bhairab.

Și nu se mai mirară, văzîndu-l a doua zi la fel de stăpînit și de liniștit.

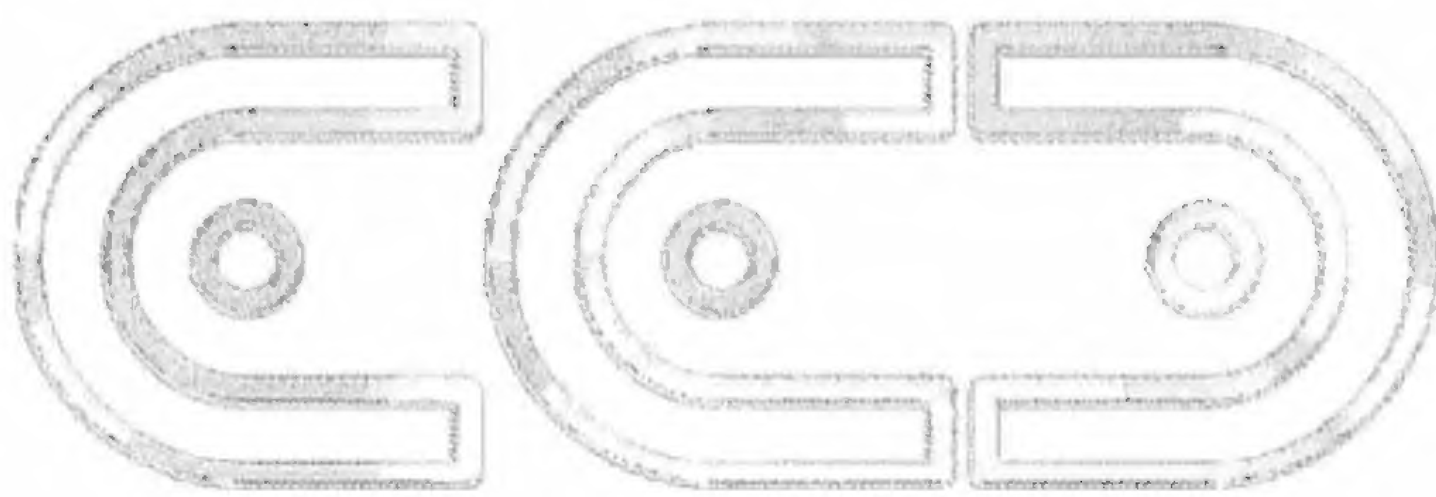
CUPRINS

Responsabil de carte: M. Scarlat
Tehnoredactor: S. Malcaş
Corector: M. Eşeanu

Dat la cules 27.I.955. Bun de tipar 14.II.955. Tiraj 15.100 exemplare. Hirtie ediţiuni tip B. de 60 gr. m.p. Ft. 700 × 1000/32. Coli ed. 3,77. Coli de tipar 4. Preţul unui exemplar 1,50 lei. Ediţia I. Comanda 1731. A. nr. 06429. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 A=R

Tiparul executat sub com. nr. 1088 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti — R.P.R.

Scanare și prelucrare digitală

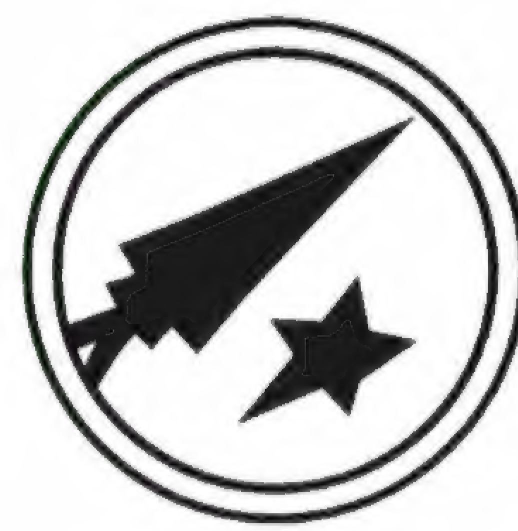

de

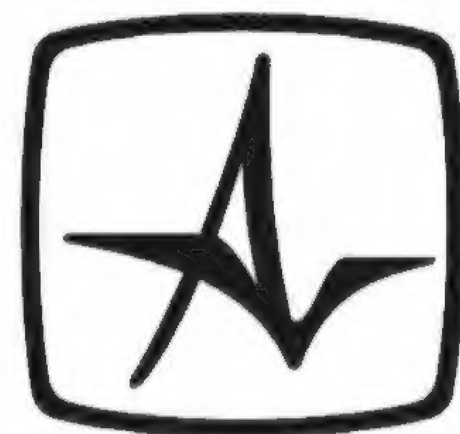
Anonim

și

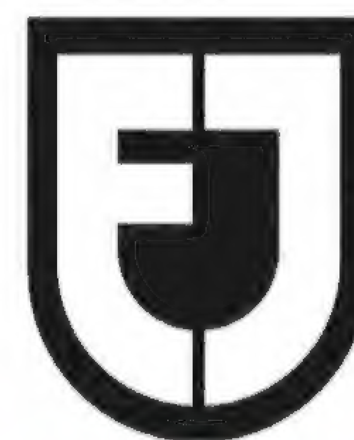

CAT Graur

Antwerpen

2023

